Müschwerk
19

Překlady středověkých textů

2 .díl

Carmina Burana, Cantigas de Santa Maria, Llibre Vermell de Montserrat, Pergamino Vindel, Codex Franus

Roman Vaverka

obnovené a doplněné vydání 2021

Předmluva

V této publikaci naleznete překlady básní a písní z rukopisů *Carmina Burana*, *Cantigas de Santa Maria*, *Llibre Vermell de Montserrat*, *Pergamino Vindel* a *Codex Franus*, které hraje mnoho hudebních skupin zabývajících se středověkou hudbou. Proto jsem se vlastně kdysi v polovině 90. let začal učit staré jazyky, abych si mohl přeložit, o čem to skupiny jako Gothard a Krless zpívají. A protože to tehdy nevěděl prakticky nikdo, založil jsem stránky Müschwerk. Nyní po letech jsem k těmto překladům vrátil, oprášil je, opravil a doplnil.

Písně v rukopisech nemají názvy a pro jejich pojmenování na hudebních nosičích dnes slouží obvykle několik úvodních slov nebo celý první řádek, čehož se přidržím, stejně jako ustáleného číslování (pořadí písní v rukopise), které však vykazuje v různých verzích rukopisů drobné odchylky. Transkripce jsem provedl vždy přesně podle originálu, pouze zkratky (*v̇giēm* = virginem, *ē* = est apod.) jsem převedl do plného textu.

Budete-li potřebovat použít některou část mnou přeloženého textu pro vlastní publikační nevýdělečnou činnost, uveďte prosím odkaz a informujte mne na e-mail: vaverka.fm@gmail.com. Děkuji.

Roman Vaverka

Cantigas de Santa Maria 2
- Prolog 3
- Úvod 4
- 1. Desoge mais quer eu trobar 4
- 7. Santa Maria amar 6
- 10. Rosa das rosas 7
- 37. Miragres fremosos 8
- 60. Entre ave et eva 10
- 100. Santa Maria strela do dia 10
- 139. Maravillosos et piadosos 11
- 159. Non sofre Santa Maria 12
- 160. Quen bona dona querra 14
- 166. Como poden 14
- 167. Quen quer que 15
- 181. Pero que seja a gente 17
- 194. Como o nome da virgen 19

Pergamino Vindel 20
- 1. Ondas do mar de Vigo 21
- 2. Man did ei comigo 21
- 3. Mia irmana fremosa 21
- 4. Ai deus se sab ora meu amigo 22
- 5. Quantas sabedes amar amigo 22
- 6. Eno sagrado en Vigo 23
- 7. Ai ondas 23

Llibre Vermell de Montserrat 24
- 1. O virgo splendens 24
- 2. Stella splendens 25
- 3. Laudemus virginem 26
- 4. Splendens ceptigera 26
- 5. Los set gotxs 26
- 6. Cuncti simus concanentes 27
- 7. Polorum regina 27
- 8. Mariam matrem virginem 28
- 9. Imperayritz de la ciutat joyosa 28
- 10. Ad mortem festinamus 29

Carmina Burana 31
- 90. Exiit diluculo rustica puella 32
- 3. Ecce torpet probitas 32
- 16. Fortune plango vulnera 32
- 130. Olim lacus colueram 33
- 136. Omnia sol temperat 34
- 138. Veris leta facies 34
- 143. Ecce gratum 35
- 149. Floret silva nobilis 36
- 151. Virent prata hiemata 36
- 153. Tempus transit gelidum 37
- 159. Veris dulcis in tempore 39
- 174. Veni, veni, venias 39
- 179. Tempus est iocundum 40
- 183. Si puer cum puellula 41
- 185. Ich was ein chint so wolgetan 41
- 116. Sic mea fata 42
- 191. Estuans interius 43
- 196. In taberna quando sumus 45
- 200. Bacche bene venies 46
- 222. Ego sum abbas 47

Codex Franus 48
- Úvod 48
- Prima declinatio 49
- Collaudemus christum regem 50
- In hoc anni circulo 50
- Felix Sion filia 51

· Cantigas de Santa Maria ·

Inspirátorem a duchovním otcem sbírky *Cantigas de Santa Maria* (Písně Svaté Marie) je král Alfonso X. řečený Moudrý (1221-1284). Je psána v galicištině a vznikla na oslavu Panny Marie de Montserrat, jejíž kult se král Alfonso snažil rozšířit. Do současnosti se dochovaly čtyři exempláře: 1) *MS 10069* (kopie ze 14. století, 100 písní, bez ilustrací, Biblioteca Nacional de España, Toledo), 2) *MS T.I.1* (tzv. Codice Rico, 1280-1284, 256 stran, 49x32,6 cm, původně 200 písní, aktuálně 196, 1257 ilustrací, Biblioteca de San Lorenzo el Real, El Escorial, Madrid), 3) *MS b.r. 20* (400 písní, nedokončený, Biblioteca Nazionale, Florencie) a 4) *MS B.I.2*, (zkrácená verze, Biblioteca de San Lorenzo el Real, El Escorial, Madrid).
Tyto čtyři rukopisy obsahují celkem různých 420 skladeb: prolog, úvod, 356 písní o zázracích (tzv. *cantigas de miragre*), které Panna Marie vykonala ve prospěch těch, kdo se na ni obrátili s prosbou o pomoc, 41 písní oslavujících a chválících Pannu Marii (tzv. *cantigas de loor*), 10 písní vyjadřujících prosby, chválu a vděk, dále prolog a 5 písní k svátkům Panny Marie a 5 písní k svátkům Kristovým.

Transkripci jsem pořídil z rukopisu *MS T.I.1.*, z jehož 196 písní jsem vybral ty texty, které jsou buď nazpívány skupinou Gothart nebo jsou natolik zajímavé, že mohou být stravitelné i pro současného laického čtenáře.

Zdroj: *MS T.I.1*, Biblioteca de San Lorenzo el Real, El Escorial, Madrid

(str.4v)

Porque trobar é cousa en que iaz
entendimento. poren queno faz
ao dauer. et de razon assaz
per que entenda et sabia dizer
o que entendé de dizer lle praz
ca ben trobar assiss a de fazer.

E macar eu estas duas non ei
com eu querria pero prouarei
amostrar ende un pouco que sei
confiand en deus ond ó saber uen
ca per ele tenno que poderei
mostrar do que quero alguna ren

E o que quero e dizer loor
da uirgen madre de nostro sennor
santa maría que está mellor
cousa que el fez. et por aquest eu
quero seer oi mais seu trobador
et rogo lle que me queira por seu

Trobador et que queira meu trobar
receber. ca per el quer eu mostrar
dos miragres que ela fez et ar
querrei me leixar de trobar desi
por outra dona et cuid a cobrar
per esta quant enas outras perdi.

Ca ó amor desra sennor é tal.
que queno á sempre per ẏ mas ual
et poilo gaannad a non lle fal
senon se é per ssa grand ocaion
querendo leixar ben et fazer mal
ca per esto ó perdé per al non.

Por en dela non me quer eu partir
ca sei de pran que se a ben servir
que non poderei en seu ben falir
deo auer. ca nunca ẏ falẏu
quen llo soube con mercee pedir
ca tal rogo sempr ela ben oẏu

Onde lle rogo se ela quiser.
que lle praza do que dela disser
en mea cantares e sell aprouger.
que me de galardon com ela da
a os que ama. et queno souber
por ela mais de grado trobara.

Aqui sse acaba ó prologo das cantigas de santa maría.

Prolog

Protože základem truvérství je
porozumění, ten, kdo ho provozuje,
by měl plně rozumět jeho smyslu,
protože v pochopení je moudrost,
aby ho pochopil a dovedl říct,
jak se má dělat dobré truvérství.

A ačkoli tyto dvě vlastnosti nemám v míře,
v jaké bych chtěl, pokusím se přesto
ukázat alespoň to málo, co znám,
důvěřuje v Boha, od něhož vědění pochází,
že díky němu se mi může podařit
ukázat alespoň něco z toho, co bych si přál.

A mým přáním je oslavovat
Pannu, matku našeho Pána,
svatou Marii, jež je to nejlepší,
co stvořil. A proto
chci být ode dneška jejím trubadůrem
a modlím se k ní, aby mne přijala za svého

truvéra a chtěla mé truvérství
přijmout, neboť skrze ně chci ukázat
zázraky, které učinila. A navíc
se chci ode dneška zříci truvérství
pro jinou dámu a doufám, že se mi díky ní vrátí
to, o co jsem u jiných přišel.

Neboť láska Páně je taková,
že hodnota toho, kdo ji má, se díky ní zvyšuje,
a kdo ji jednou získá, toho neopustí,
ledaže by ve smolnou chvíli
chtěl zanechat dobrého a činit zlé,
neboť proto by ji ztratil a pro nic jiného.

Nechci se od ní odloučit,
protože vím, že pokud ji budu dobře sloužit,
neodepře mi své dobro,
neboť dosud nikdy nezklamala
toho, kdo ji uměl pokorně poprosit,
protože takové modlitby vždy příznivě vyslyší.

Proto se k ní modlím, pokud dovolí,
že by ji potěšilo, co o ní povím
ve svých písních, a pokud mne vyslyší,
že mi dá dar, jaký dává těm,
které miluje. A kdo jej dostane,
ten pro ni bude činit truvérství ještě víc.

Zde končí prolog k písním o svaté Marii.

(str. 5v)

Don Affonso de Castela
de Toledo de Leon
Reẏ. et ben des Compostela
ta o Reẏno Daragon

De Cordoua· de Iahen
de Seuilla outrossẏ
et de Mvrça u gran ben
lle fez deus com aprendi

Do Algarue que ganou
de mouros et nossa fe
meteu ẏ. et ar poblou
Badallouz que Reẏno e

Mvit antigue que tolleu
a mouros Neulé Xerez
Beger Medina prendeu
et Alcala doutra uez.

E que dos Romanos Reẏ
e per dereit é Sennor
este Liuro com achei
fez. a onrré á Loor

Da uirgen santa maria
que este madre de deus
en que ele muẏto fẏa
poren dos miragres seus

Fezo cantares et sones
saborosos de cantar
todos de sennas razones
com ẏ podedes achar.

I (str. 5vr-5v)

Esta e a prímera cantiga de lóór de santa maria.
ementando os .vii. goẏos que oúúe de seu fillo.

Desoge mais quer eu trobar.
pola sennor onrrada
en que deus quis carne fillar.
beneita et sagrada.
por nos dar gran soldada.
no seu reẏno et nos herdar.
por seus de sa masnada.
de uida perlongada.
sen auermos pois a passar.
per mort outra uegada.

Úvod

Pan Alfonso z Kastilie,
Toleda, Leónu,
král od Compostely
až po království Aragonské,

Córdoby, Jaénu,
také Sevilly
a Murcie, kde mnoho dobrého
mu Bůh učinil, jak jsem pochopil,

Algarve, které dobyl
na Maurech a kam naši víru
přinesl a nyní zalidnil
Badajoz, což je království

velmi staré, a vyrval
Maurům Nieblu a Jerez,
dobyl Vejer, Medinu
a znovu Alcalá,

a jenž je po právu římským králem
a vládcem,
tuto knihu, jak jsem zjistil,
vytvořil ke cti a chvále

svaté Panny Marie,
která je matkou Boží
a již plně důvěřuje.
Podle jejích zázraků

složil písně a nápěvy,
jež sladko je zpívat,
každou na jedinečný námět,
jak se můžete přesvědčit.

1. píseň

Toto je první píseň k oslavě svaté Marie vypočítávající sedm radostí, jichž se jí dostalo od jejího syna.

Ode dneška chci zpívat
pro velebeného Pána,
jehož Bůh oděl masem (tělem),
požehnaného a svatého,
aby nám ve svém království
dal bohatou odměnu, a aby nás přijal
za členy své družiny
věčného života,
abychom znovu nemuseli
podstoupit smrt.

E poren quero começar.
como foi saudada.
de gabriel u le chamar.
foẏ ben auenturada.
virgen de deus amada
do que o mundá de saluar
ficas ora prennada
e de mais ta cunnada
elisabeth que foi dultar
e end enuegonnada.

E de mais queroll enmentar
como chegou canssada
a beleem et foi pousar
no portal da entrada
y parẏu sen tardada
Iesu crist é foẏ o deytar
como moller menguada
v deẏtan a ceuada
no preseué apousentar
ontre bestias darada.

E non ar quero obridar
com angeos cantada
loor a deus foron cantar
et paz en terra dada
nen como a contrada
a os tres reis en vltramar
ouuá strela mostrada.
por que sen demorada
veneron sa oferta dar
estranna et preçada.

Outra razon quero contar
quell ouue poẏs contada
a madalena com estar
uẏu a pedr entornada
do sepulcre guardada
do angeo que lle falar
foẏ. et disse coẏtada
moller sei confortada
ca Jesu que uenes buscar
resurgiu madurgada.

E ar quero uos demostrar
gran lediçá ficada.
que ouuela u uẏu alçar
a nvuen lumeada.
seu fill e poẏs alçada
foẏ. uiron angeos andar
entr a gent assunada.
muy desaconsellada.
dizend assi uerra iulgar
est e cousa prouada.

A proto chci začít tím,
jak byla pozdravena
Gabrielem, který ji oslovil
řka: „Blahoslavená
Panno milovaná Bohem,
teď v lůně nosíš toho,
kdo spasí svět,
a rovněž (otěhotní) tvá příbuzná
Alžběta, která pochybovala
a byla zahanbena.“

A rovněž chci povědět,
jak unavená dorazila
do Betléma a musela spočinout
ve vstupním portálu,
kde bez prodlení porodila
Jezukrista, a položila jej
jako ubožačka
tam, kam kladou píci,
do jeslí, a spočinula
mezi tažnými zvířaty.

A nechci pominout ani to,
jak andělé písněmi
oslavovali Boha a zpívali:
„Pokoj na zemi“,
ani jak se ukázalo znamení
třem králům ze Zámoří
prostřednictvím hvězdy,
pročež bez prodlení vyrazili
složit své dary,
cizokrajné a cenné.

Chci vyprávět i další příběh,
který jí tehdy vyprávěla
Magdalena, jak spatřila
kámen odvalený
z hrobu a střežený
andělem, který k ní promluvil
a řekl: „Zarmoucená
ženo, upokoj se,
Ježíš, kterého tu hledáš,
vstal ráno z mrtvých.“

A také vám chci ukázat
velikou a silnou radost,
kterou pocítila, když viděla stoupat vzhůru
v osvětleném oblaku
svého Syna. A když vystoupil vzhůru,
objevili se andělé
mezi shromážděnými
a velice zmatenými lidmi
a říkali: „Takto přijde soudit,
to je jisté.“

Nen quero de dizer leixar
de como foẏ chegada.
a graça que deus enuiar
lle quis atan granada.
que por el esforçada.
foi. a companna que iuntar
fez deus. et enssinada.
de spirit auondada.
por que souberon preegar
logo sen alongada.

E par deus non e de calar
como foẏ coronada.
quando seu fillo a leuar
quis des que foẏ passada
deste mund e iuntada
con el. no ceo par a par
et reyna chamada.
filla madre criada.
et poren nos deuaiudar
ca xé noss auogada.

VII (str. 14r)

Esta é como santa maria liurou á abadessa prenne que adormecera ant o seu altar chorando

Santa maria amar.
deuemos muit é rogar.
que a sa graça ponna.
sobre nos por que errar
non nos faça nen pecar.
ó demo sen uergonna

Porende uos contareẏ.
un miragre que achei.
que por hun abadessa.
fez á madre do gran reẏ.
ca per com eu apres ei.
era xe sua essa.
mais ó demo enartar.
a foi por que enprennar.
soúue dun de bolonna.
ome que de recadar.
auia et de guardar.
seu feit é sa besonna.

As monias pois entender
foron esto. et saber
oúúeron gran lediça
ca por quelles non soffrer
queria de mal fazer
auían lle maẏça

A nechci z vyprávění vypustit,
jak na ni sestoupila
milost, již jí Bůh obdařil,
milost tak veliká,
že prostoupila
zástup, který se shromáždil,
z vůle Boží, poučený
a naplněný Duchem svatým,
takže se k ní ihned začali modlit
bez prodlení.

A pro Boha, nemohu pomlčet,
jak byla korunovaná,
když ji její Syn povznesl k sobě.
Když odcházela
z tohoto světa, aby se spojila
s ním na nebesích, jako rovná s rovným,
nazval ji Královnou,
Dcerou, Matkou a Služebnicí,
a proto nám musí pomáhat,
neboť je naší přímluvkyní.

7. píseň

Tato je o tom, kterak Svatá Marie zachránila těhotnou abatyši, jež plačíc padla na její oltář.

Svaté Marii vděčíme
za mnoho lásky a prosíme,
kéž nám dá svou milost,
aby nás ďábel nepřiměl
chybovat či hřešit
bez hanby.

Povím vám
o zázraku, jaký
pro jistou abatyši
učinila matka velkého Krále.
Jak je známo,
byla sama (tj. bez muže),
ale ďábel ji oklamal
a ona otěhotněla
s jedním mužem,
jenž přišel z Boloně,
a slehl s ní
a ona byla jeho společnicí.

Když se to dozvěděly jeptišky
a ujistily se o tom,
velmi se zaradovaly,
protože jim nepromíjela
jejich prohřešky.
Měly na ni vztek

e forona acusar
ao bispo do logar
et el ben de colonna
chegou ẏ. et pois chamar
a fez. ueno sen uagar
leda. et mui risonna.

Santa maria amar
deuemos muité rogar

O bispo le diss assẏ
dona per quant aprendi
mui mal uossa fazenda
fezestes. et uin aqui.
poresto que ante mí.
façades end amenda
mas a dona sen tardar
a madre de deus rogar
foi. et come quen sonna
santa maria tirar.
lle fez ó fill e criar
lo mandou en sanssonna

Santa maria amar
deuemos muité rogar

Pois sa dona espertov
et se guarida achou
log ant o bispo veno
et el muito a catou.
et desnuala mandou
et pois lle uẏu o seno
começou deus a loar
et as donas a brasmar
que eran dordin donna
dizendo se deus manpar
por salua poss esta dar
que non sei quell aponna.

Santa maria amar
deuemos muité rogar

a obvinily ji
u příslušného biskupa.
A ten přijel z Cologne,
kam se to doneslo, a předvolal si ji
a ona sama před něj
předstoupila veselá a usměvavá.

Svaté Marii vděčíme
za mnoho lásky a prosíme …

A biskup jí řekl:
„Paní, protože jsem slyšel
že jste učinila velmi špatnou věc,
přišel jsem sem,
abyste přede mnou
vykonala zpověď.“
Leč paní se počala spěšně
modlit k boží matce.
A když usnula,
svatá Marie ji zbavila
dítěte a přenesla
je do Soissons.

Svaté Marii vděčíme
za mnoho lásky a prosíme …

Sotva abatyše procitla
poznala změnu.
Brzy nato přišel biskup
a pečlivě ji ohledal
a přikázal ji se svléknout
a když ji takto uviděl,
velebil Boha
a peskoval sestry,
jež byly z jejího řádu,
řka: „Nechť Bůh ochraňuje,
prohlašuji ji za čistou,
nevím, z čeho ji viníte.“

Svaté Marii vděčíme
za mnoho lásky a prosíme …

X (str. 17v)

Esta é de loor de santa maría. comé fremosa. et bona. et á gran poder.

Rosa das rosas. et Fror das frores.
dona das donas. sennor das sennores.

Rosa de beldad et de parecer.
et flor dalegria et de prazer.
dona en mui piadosa seer.
sennor en toller coitas et doores

10. píseň

Píseň velebící krásnou, dobrotivou a velmi mocnou svatou Marii.

Růže všech růží, květe všech květů,
paní všech paní, pane všech pánů.

Růže krásy a ladného vzhledu
a Květe štěstí a potěšení,
Paní přinášející velké milosrdenství
Pane zbavující všech bolestí a starostí.

Rosa das rosas.

A tal sennor deu ome muit amar.
que de todo mal o pode gardar.
et podell os pecado perdonar.
que faz no mundo per maos sabores.

Rosa das rosas et fror das frores.

Deuemo la muit amar et seruir.
ca punna de nos guardar de falir.
desi dos erros nos faz repentir.
que nos fazemos come pecadores

Rosa das rosas et Fror das frores
dona das donas sennor das sennores

Esta dona que tenno por sennor
et de que quero seer trobador
se eu per ren poss auer seu amor
dou ao demo os outros amores

Rosa.

Růže všech růží…

Takového Pána měl by každý milovat,
protože ona dovede odvrátit každé zlo
a dovede odpustit každému hříšníku,
tvoříce lepší svět.

Růže všech růží, květe všech květů…

Měli bychom ji milovat a sloužit ji věrně,
protože ona dovede nás ochránit před pádem;
Ona činí nás litujícími chyb,
kterých jsme se dopustili jako hříšníci.

Růže všech růží, květe všech květů,
paní všech paní, pane všech pánů.

Ttéto paní, již uznal jsem svým Pánem,
bych rád byl trubadúrem.
Mohu-li jakkoli mít její lásku,
vzdal bych se všech ostatních lásek.

Růže…

XXXVII (str. 55r-55v)

Esta e de como santa maria fez cobrar seu péé áo ome que ó tallara con coita de dóór

Miragres fremosos.
faz por nos santa maria
et marauillosos

Fremosos míragres
faz que en deus creamos
et marauillosos
por que o mais temamos
por end un daquestes
e ben que uos digamos
dos mais piadosos.

Miragres fremosos.
faz por nos santa maria.
et marauillosos.

Est aueno na terra
que chaman berria.
dun ome coitado
aque o pe ardia.
et na ssa eigreia.
ant o altar iazía.
ent outros coỳtosos.

Miragres fremosos.
faz por nos santa maria. et m.

37. píseň

Píseň o tom, jak svatá Marie uzdravila člověka, jemuž byla kvůli bolestivému utrpení uříznuta noha.

Zázraky krásné
pro nás koná svatá Marie
a podivuhodné.

Krásné zázraky
koná, abychom věřili v Boha,
a podivuhodné,
abychom se ho více báli.
O jednom z nich
je dobré, když vám povíme,
o velmi zbožném.

Zázraky krásné
pro nás koná svatá Marie
a podivuhodné.

Udál se v zemi,
která se nazývá Berria (okolí Bilbaa),
jistému nebožákovi
s popálenou nohou,
jenž se v jejím kostele
postavil před oltář
mezi ostatními nebožáky.

Zázraky krásné
pro nás koná svatá Marie atd.

Aquel mal do fogo
atanto o coitaua
que con coita dele
o pe tallar mandaua
et de pois eno conto
dos çopos ficaua.
desses mais astrosos.

Miragres fremosos.
faz por nos santa maria. et

Pero con tod esto
sempr ele confiando
en santa maria
et mercee chamando
que dos seus miragres
enel fosse mostrando
non dos uagarosos

Miragres fremosos.
faz por nos santa maria

E dizendo ai uirgen
tu que es escudo
senpre dos coitados
queras que acorrudo
seia per ti se non.
serei oi mais tenudo
por dos mais noiosos

Miragres fremosos.
faz por nos santa maria

Logo a santa uirgen
a el en dormindo
per aquel pe a mano
ýndo et viindo
trouxe muitas uezes
et de carne conprindo
con dedos neruiosos

Miragres fremosos.
faz por nos santa maria

E quando se spertou
sentiusse mui ben sano
et catou ó pe
et pois foi del ben certano.
non semellou log andando
per esse chano.
dos mais preguiçosos

Miragres fremosos.
faz por nos santa maria.

Ta rána způsobená ohněm
mu působila utrpení,
že kvůli ní
musela být noha uříznuta.
A poté, co to bylo provedeno,
zůstala kost,
což vypadalo značně děsivě.

Zázraky krásné
pro nás koná svatá Marie …

Ale i poté
vždy věřil
ve svatou Marii
a požádal ji o milost,
zda by jeden ze svých zázraků.
učinila pro něj
nikoliv pomalu.

Zázraky krásné
pro nás koná svatá Marie …

A pravil: „Ach, Panno,
ty, jež vždy jsi štítem
chudáků,
považ, zda bys to, co se stalo,
nesvedla napravit,
jinak budu dál považován
za velmi hnusného."

Zázraky krásné
pro nás koná svatá Marie …

Brzy se Svatá Panna,
zatímco spal,
přiblížila rukou k jeho noze,
tam a zpět
nad ní mnohokrát přejela
a pokryla ji masem
i s prsty a nervy.

Zázraky krásné
pro nás koná svatá Marie …

A když se probudil,
cítil se dobře a zdravě.
A dotkl se nohy
a seznal, že byla uzdravena.
Neváhal a začal chodit
po podlaze
co nejopatrněji.

Zázraky krásné
pro nás koná svatá Marie …

Qvantos aquest oẏron
log ali veneron
et aa uirgen santa
graças ende deron
et os seus miragres
entros outros teueron
por mais groriosos.

Miragres fremosos.

Všichni, kteří se o tom doslechli,
se tam šli rychle podívat
a svaté Panně
vzdávali dík
a z jejich zázraků
tento považovali za
nejskvělejší.

Zázraky krásné …

LX (str. 88r)

Esta é de loor de santa maria das cinco leteras que a no seu nome et o que queren dizer.

Entre aue et eua.
gran departiment a.

Ca eua nos tolleu.
o parais e deus.
aue nos ẏ meteu.
por end amigos meus.

Entre aue.

Eva nos foi deitar.
do dem en sa prijon.
et aue en sacar.
et por esta razon.

Entre aue et eua.
gran departiment a.

Eva nos fez perder.
amor de deus et ben.
et pos aue auer.
no lo fez e poren.

Entre aue eua.

Eva nos ensserrou.
os ceos sen chaue.
et maria britou.
as portas per aue.

Entre aue eua.
gran departiment a

60. píseň

Píseň velebící svatou Marii o pěti písmenech ve jméně a co to znamená.

Mezi Ave a Eva
je veliký rozdíl.

Zatímco Eva nás dostala
pryč z Ráje a od Boha,
Ave vrací nás zpět.
To proto, mí přátelé, že:

Mezi Ave…

Eva nás očarovala
ďáblem v jeho vězení
a Ave nás přináší zpět.
A to z toho důvodu, že:

Mezi Ave a Eva
je veliký rozdíl.

Eva způsobila ztrátu
boží lásky a dobroty
a Ave to vrací zpět.
To proto, že:

Mezi Ave a Eva…

Eva nás drží zamčené
daleko od nebe bez klíčů
a Marie láme
ty dveře pomocí Ave:

Mezi Ave a Eva
je veliký rozdíl.

C (str. 144v)

Esta e de loor de santa maria.

Santa maria strela do dia.
mostra nos uia
pera deus et nos guia.

100. píseň

Tato je o chvále svaté Marie.

Svatá Marie, hvězdo denní,
ukaž nám cestu
k Bohu a veď nás.

Ca ueér fazelos erados.
que perder foran per pecados.
enteder de que mui culpados.
son. mais per ti son perdoados.
da ousadia.
que lles fazia.
fazer folia.
mais que non deueria.

Santa maria

Amostrarnos deues carreira.
por gannar en toda maneira.
á sen par luz e uerdadeira.
que tu dar nos podes senlleria.
ca deus ati a
outorgaria.
et a querria
por ti dar et daria.

Santa maria

Guỳar ben nos pod ó teu siso.
mais ca ren pera paraỳso.
u deus ten senpre goỳ e riso
pora quen en el créer quiso.
et prazemia.
se te prazia.
que foss á mia.
almen tal conpannia.

Santa maria.

Vidíš ty, co chybili,
jenž byli zatraceni pro své hříchy,
vědomi, že jsou velice vinni,
ale že skrze tebe dojdou odpuštění,
pro neprozřetelnost,
která dovolila
dopustit se pošetilosti,
které nemuseli.

Svatá Marie…

Můžeš nám ukázat cestu
jak vždy získat
jedinečné a pravdivé světlo,
které jedině ty nám můžeš dát,
pro Boha jsi
to na sebe uložila
a my se zas tobě
ochotně oddáme.

Svatá Marie…

Tvá moudrost nás může vést dál,
lépe nežli cokoliv jiného do Ráje,
kde Bůh dává radost a štěstí
pro každého, kdo v něj uvěří.
A radoval by se,
kdyby tě potěšilo,
že má duše
může být v takové společnosti.

Svatá Marie…

CXXXIX (str. 194v)

Esta e como santa maria fez que sa lasse ó fillo que túa nos braços a ó da bona moller que lle disse papa.

Marauillosos et piadosos.
et mui fremosos. miragres faz.
santa maria. a que nos guia.
ben noit e dia. et nos da paz.

E dest un miragre uos contar quero.
que en frandes aquesta uirgen fez.
madre de deus marauillos é fero.
por huna dona que foi huna uez.
a sa eigreia. desta que seia.
por nos et ueiamola sa faz.
no paraỳso. u deus dar quiso.
goỳo et riso. aquen lle praz.

Marauillosos et piadosos
et mui fremosos. et.

139. píseň

Tato je o tom, jak svatá Marie způsobila přijetí dítěte, které ji do náruči svěřila dobrá žena, o níž jí řekl papež.

Podivuhodné a soucitné
a velmi krásné zázraky koná
svatá Marie, která vede nás
dobře nocí i dnem, a která nám dává mír.

Stal se zázrak, o němž vám chci říci,
ve Flandrech jej učinila Panna,
Matka Boží, podivuhodný a mimořádný,
pro ženu, která jednoho dne přišla za ní do kostela.
A může být ona příkladem
pro nás a my můžeme spatřit její tvář
v ráji, kde Bůh hodlá dávat
radost a štěstí těm, kdož jej sami potěší.

Podivuhodné a soucitné
a velmi krásné atd.

A questa dona leuou un menyno
seu fillo sigo que en offreçon
deu aa uirgen mui pequenyno
que de mal llo guardasse doqueijon
et lle fezesse. per que dissesse
sempré soubesse. de ben assaz.
que com aprendo. seu pan comendo
foi mui correndo. et parouss en az

Marauillosos. et piadosos.
et mui fremosos. miragres faz

Cabo do fillo daquela omagen.
et disso menyno queres papar.
mai la figura da uirgen mui sagen
dissa seu fillo dille sen tardar
que non ssespante. mais tigo sáte
ú sempre cante. aia solaz.
et seia quitoi do mui malditoi
demo que scrito é por maluaz.

Marauillosos. et piadosos.
et mui fremosos. miragres faz.

Quant esto dissá omagen de cristo
respos ao menyno paparas
sras mig en ceo et pois que me uísto
ouueres senpre pois mígo sééras
ú ouças quanto cada un santo
canta que chanto. et mal desfaz.
esto comprido. foi et transsido.
é moç é ẏdo á deus uiaz.

Ta žena s sebou vzala chlapce,
svého syna, velmi maličkého neduživečka,
kterého nabídla Bohu a Panně,
aby ho ochránili před zlem a nemocí
a způsobili, aby vždy říkal
a věděl, co je správné.
Jak byl naučen, jeda svůj chléb
se rychle běžel postavit do řady.

Podivuhodné a soucitné
a velmi krásné zázraky koná …

Poblíž byl obrázkek (božího) syna
a chlapec mu řekl: "Chceš kousek?"
Pak socha nejmoudřejší Panny
řekla svému synovi: "Řekni mu bez váhání,
aby se nebál, ale pozvi ho tam,
kde je neustále zpěv a potěšení,
a kde bud zbaven prokletí
ďábla, který je skrytý a zlý."

Podivuhodné a soucitné
a velmi krásné zázraky koná …

Když to řekla, obraz Krista
chlapci odpověděl: "Zítra
budeš jíst v nebi a poté, co mne
spatříš, budeš se mnou navždy tam,
kde uslyšíš zpěv svatých
zahánějící zlo."
Poté poodstoupil
a zemřel a odešel žít s Bohem.

CLIX (str. 214v)

Esta é como santa maria fez descobrír huna posta de carne que furtaran á unus romeus. na uila de rocamador.

Non sofre santa maria
de seeren perdidosos.
os que as sas romarias
son de fazer desoiosos.

E dest oẏd un míragre
de que uos quero falar.
que mostrou santa maria
per com eu oẏ contar.
a unus romenus que foron
á romacador orar
como muyi bonos. crischanos
simplementé omildosos.

E pois entraron no burgo
foron pousada fillar
et mandaron comprar carne
et pan pera seu iantar

159. píseň

Tato je o tom, jak svatá Marie způsobila nalezení kusu masa ukradeného poutníkům ve městě Rocamadour.

Svatá Marie nedovolí,
aby se těm, kteří touží
uskutečnit její pouť,
stalo cos zlého.

A o tom teď uslyšíte zázrak,
o němž vám chci vyprávět,
jak jsem se doslechl,
který vykonala svatá Marie
pro některé poutníky, kteří se šli
modlit do Rocamadouru
jako mnoho dobrých křesťanů,
prostě a pokorně.

Když vstoupili do města,
šli se ubytovat
a objednali si maso
a chléb k večeři

et uinno et entre tanto
foron aa uirgen rogar
que a seu fillo rogasse
dos seus rogos piadosos

Por eles et non catasse.
de como foran errar.
mais que del perdon oúúessen
de quanto foran pecar
et pois est ouueron feito
tornaron non de vuagar
u seu iantar tiinan.
ond eran cobííçosos.

Non sofre santa maria

E mandaran noue postas
meter asse deus mampar
na ola ca tantos eran
mais poilas foron tirar
acharon end huna menos
que a seruenta furtar
lles fora. et foron todos
poren ia quanto queixosos

Non sofre santa maria

E buscaron pela casa.
pola poderen achar
chamando santa maría
que lla quisesse mostrar
et oẏron en un arca
a posta feridas dar
et dir ala mui correndo
non uos foron uagarosos

Non sofre santa maria

E fezeron log á arca.
abrir et dentro catar
foron. et uíron sa posta
daca et dala saltar
et saẏron a a rua
muitas das gentes chamar
que uiron aquel miragre
que foi dos marauillosos

Non sofre santa maria

Qve á uirgen groriosa
fezess en aquel logar
desi fillaron a posta
et forona pendorar.
per huna corda de seda
ant o seu santo altar
loando santa maria.
que faz miragres fremosos.

a víno. A než to přinesli,
odešli se pomodlit k Panně,
aby orodovala u svého syna
svými soucitnými modlitbami,

aby nehleděl na chyby,
jichž se dopouštěli,
ale aby získali odpuštění
za všechny uskutečněné hříchy.
A když tak učinili,
spěchali neprodleně zpátky tam,
kde se podávala večeře,
na níž se již těšili.

Svatá Marie nedovolí …

Objednali si hrnec s devíti kusy (masa),
Bůh je toho svědkem,
protože tolik jich (poutníků) bylo.
Když je však vytáhli,
našli o jeden méně,
protože je obsluha okradla,
což je všechny
tůze naštvalo.

Svatá Marie nedovolí …

Hledali po celém domě,
zda by ho mohli najít,
vyzývajíce svatou Marii,
aby jim ho odhalila.
I uslyšeli, jak ten kus
pleská o boky truhlice,
a běželi k ní velmi rychle,
to si můžete být jisti.

Svatá Marie nedovolí …

Okamžitě truhlu otevřeli,
nahlédli dovnitř
a viděli, jak jejich kus
skáče ze strany na stranu.
I vyběhli na ulici,
aby zavolali mnoho lidí,
kteří viděli ten zázrak,
který byl z nejúžasnějších,

Svatá Marie nedovolí …

jaký kdy slavná Panna
na tom místě vykonala.
Potom kus vzali
a zavěsili ho
hedvábnou šňůrou
před její svatý oltář
chválíce svatou Marii,
která koná krásné zázraky.

CLX (str. 215v)

Esta é de lóór de santa maria.

Quen bona dona querra.
loar lo aque par non á.
Santa maria.

E par nunca llachara.
pois que madre de deus foi ia.
Santa maria

Pois madre de deus foi ia.
et uirgen foi et séra.
Santa maria

E uirgen foi et será.
por ende cabo del esta.
Santa maria

Por ende cabo del esta.
ú sempre por nos rogara.
Santa maria

U por nos lle rogara.
et del perdon nos ganara.
Santa maria

E perdon nos ganara.
et á ó demo uencera.
Santa maria

E o demo uencera.
et nos consígo leuara.
Santa maria.

160. píseň

Tato je o chvále svaté Marie.

Kdož chceš chválit dobrou paní,
měl bys chválit tu, již není rovno,
Svatá Maria.

Nenajdeš ji rovnu,
protože ona je Matkou Boží.
Svatá Maria.

Protože je Matkou Boží
a Pannou byla a bude.
Svatá Maria.

Pannou byla a navždy bude,
protože dlí u Něj.
Svatá Maria.

Protože dlí u Něj,
kde bude vždy orodovat za nás.
Svatá Maria.

Kde bude vždy orodovat za nás
a získá pro nás odpuštění.
Svatá Maria.

A získá pro nás odpuštění
a přemůže ďábla.
Svatá Maria.

A přemůže ďábla
a pozvedne nás k sobě.
Svatá Maria.

CLXVI (str. 222v)

Esta é como un ome foi tolleito do corpo et dos nenbros por enfermidate que oúúera. et fez seleuar á santa maria de salas. et un dia sabado foi logo sano.

Como poden per sas culpas
os omees séér contreitos.
assi poden pela uírgen
de pois séér sanos feitos.

Ond aueno a un ome
por pecados que fezera.
que foi tolleito dos nembros
duna dóór que ouera.
et durou assi cinc ános
que mouer sse non podera.
assi auía os nenbros
todos do corpo maltreitos.

166. píseň

Tato je o tom, jak jednomu muži ochrnulo tělo a končetiny od nemoci, kterou prodělal, a svatá Marie salaská ho vyléčila a jedné soboty byl zcela zdráv.

Jako mohou být pro své hříchy
lidé zmrzačeni,
tak mohou být později
Pannou uzdraveni.

Byl jeden muž,
kterému za jeho hříchy
ochrnuly končetiny
od utrpení, které prodělal.
A trvalo to už pět let,
co se nemohl hýbat
maje všechny údy
celého těla rozbité.

Como poden per sas culpas
os omes séér contreitos

Con esta enfermidade.
a tan grande que auia
prometeu que sse guarísse
a salas logo yría.
et huna liura de cera.
cadano llo fererría.
et atan toste foi sano.
que non oúú outros preitos

Como poden per sas culpas
os omes séér contreitos

E foi sse logo á salas.
que sol non tardou níente
et leuou sígo a líura
da cara de bonamente
et ẏa mui ledo como
quen sse sen niun mal sente
pero tan gran temp oúúera
os pes dandar desafeitos

Como poden per sas culpas
os omes séér contreitos

Daquest á santa maría.
deron graças et lóóres.
Por que liura os doentes
de maes et de dóóres
et de mais esta rogando
sempre por nos pecadores
et poren deuemos todos
sempre seer seus sogeitos.

Como poden per sas culpas
os omes séér contreitos.

Jako mohou být pro své hříchy
lidé zmrzačeni…

S tou nemocí
tak velkou, již měl,
sliboval, že pokud to přestane,
ihned odejde do Salasu.
a libru vosku
ji přinese.
A tak byl uzdraven,
čímž žádný jiný nebyl poctěn.

Jako mohou být pro své hříchy
lidé zmrzačeni…

A ihned šel do Salasu,
že slunce netrvalo dlouho,
a vzal s sebou libru
kvalitního vosku.
A šel velmi pomalu, jako
ten, kdo necítí bolest,
ale uplynulo už mnoho času
a nohy si odvykly chodit.

Jako mohou být pro své hříchy
lidé zmrzačeni…

Tam svaté Marii
děkoval a vzdával chválu,
protože osvobozuje nemocné
o bolestí a utrpení,
a navíc vždy oroduje
za nás hříšníky.
A proto všichni musíme
být vždy jejími poddanými.

Jako mohou být pro své hříchy
lidé zmrzačeni…

CLXVII (str. 223v)

Esta é como huna moura de Bória leuou seu fillo morto á santa maria de Salas et ressucitoullo.

Quen quer que na uirgen fia
et á roga de femença.
ualer lla pero que seia
doutra lei en creença.

Desta razon fez miragre.
santa maria fremoso.
de Salas por huna moura
de boría et piadoso.
ca un fillo que auía
que criaua mui uiçoso.
lle morrera mui coitado
duna mui forte doença.

167. píseň

Tato je o tom, jak maurská žena z Borja vzala svého mrtvého syna k svaté Marii salaské a on byl oživen.

Ten, kdo věří v Pannu
a usilovně se k ní modlí,
bude vyslyšen, i když bude
jiného zákona ve víře.

Z tohoto důvodu svatá Marie salaská
učinila krásný a zbožný zázrak,
pro jednu maurku
z Borja (v Zaragoze),
již syn, kterého měla,
kterého vychovávala, velmi živý,
ji zemřel ztrápený
velmi silnou nemocí.

Quer quer

Ela, con coẏta do fillo.
que fezesse non sabia
et uíu como as críschanas
ẏan a santa maria.
de salas et dos miragres
oẏu que ele fazía.
et de fiarsse na uírgen
fillou mui grand atreuença

Quen quer que na uirgen fia.

E comendou llo menẏnno.
et guisou ssa offerenda.
mais las mouras sobraquesto
lle dauan mui gran contenda.
mais ela lles diss amigas
se deus me de mal defenda
a mia esperença creo.
que uossa perfia uença.

Quen quer que na uirgen fia

Ca eu leuarei meu fillo.
á salas desta vegada
con ssa omagen de cera
que ia lle tenno conprada
et velarei na eigreia.
da mui ben auenturada
santa maria et tenno.
que de mia coita se sença

Quen quer que na uirgen fia

E moueu et foisse logo.
que non quis tardar niente
et leuou seu fillo morto.
marauillando ssá gente.
et pois que chegou a salas
dissa a uirgen se non mente
ta lee dame meu fillo.
et farei tig auenença.

Quen quer que na uirgen fia

Hvna noite tod enteẏra
uelou assi á mesqynna
mas que fez santa maria
a piadosa reẏnna
ressucitou lle seu fillo.
et esto foi muit agynna
ca a ssa mui gran uertude
passa per toda sabença

Ten, kdo …

Ona si s trápením syna
nevěděla rady
a viděla, jak křesťanky
chodily k svaté Marii
salaské a slyšela o zázracích,
které udělala,
a z důvěry v Pannu
se odhodlala k velké smělosti.

Ten, kdo věří v Pannu …

Zabalila dítě
a připravila si obětinu.
Leč maurky se na kvůli tomu
velice rozhněvaly,
ale ona jim řekla: „Přítelkyně,
pokud mne Bůh ochrání od zla,
věřím, že moje naděje
zvítězí nad vaším naléháním,

Ten, kdo věří v Pannu …

neboť právě teď vezmu
svého syna do Salasu
s jejím obrazem z vosku,
který jsem již zakoupila,
a budu bdít v kostele
blahoslavené
svaté Marie a mám za to,
že vycítí moje trápení.“

Ten, kdo věří v Pannu …

A hned se hnula a vyšla,
protože se nechtěla dál zdržovat,
a vzala s sebou svého mrtvého syna
nechajíc lidi se tomu divit.
A když dorazila do Salasu,
řekla Panně: „Pokud tvůj zákon
nelže, dej mi mého syna
a budu ti provolávat slávu.“

Ten, kdo věří v Pannu …

Nastala noc, kterou celou
probděla takhle maličká.
Leč co učinila svatá Marie,
milosrdná královna?
Oživila jejího syna.
A událo se to velmi rychle
pro její velmi velkou ctnost
překonávající veškerou moudrost.

Quen quer que na uirgen fia

Quand aquesto uíu á moura
ouue marauilla fera.
ca ia tres dias auia.
que ó fillo mort oúúera.
et tornou logo crischana.
pois uíu que llo uíuo dera
santa maría et sempre
á ouuén gran reuerença.

Ten, kdo věří v Pannu …

Když to maurka uviděla,
za podivuhodný skutek to měla,
protože už uplynuly tři dny
od synova úmrtí.
A ihned se obrátila na křesťanskou víru,
protože viděla, že život dává
svatá Marie a navždy
ji měla ve veliké úctě.

CLXXXI (str. 239v)

Esta é como aboÿuçaf foy desbaratado en marrocos pola sina de santa maría.

Peró que seia a gente
doutra lei descreuda.
os que a uirgen mais aman
á esses ela aíuda.

Peró que seia á gente.

Fremoso miragre desto.
fez a uirgen groriosa.
na cidade de marrocos.
que é mui grandé fremosa.
á un rei que era ende.
sennor que perigoosa.
guerra con outro auia.
per que gran mester aiuda

Peró que seia á gente.

Auia de quen lla desse
ca assi com el cercado
iazia dentr en marrocos
ca o outro ia passado
era per un grande rio.
que morabe é chamado
con muitos de caualeiros
et mui gran gente miudi

Peró que seia a gente

E corrian pelas portas
da uila et quant achauan
que fosse fora dos muros
todo per força fillauan
et porend os de marrocos
al rei tal conssello dauan
que saisse da cidade
con bona gente leuda.

181. píseň

Jak byl Abú Júsuf obrácen u Marakéše na útěk praporem svaté Marie.

Ale pomáhat bude těm,
kteří jinému zákonu nevěří,
kteří ji nejvíce milují,
ač mohou být i jiné víry.

Ale pomáhat bude těm …

Překrásný zázrak
učinila slavná Panna
ve městě Marakéši,
které je veliké a nádherné,
pro krále, jenž pak
byl jeho vládcem.
Vedl válku s jiným králem
a proto velice potřeboval pomoc.

Ale pomáhat bude těm …

Byl v nesnázích,
jelikož byl obklíčen
v Marakéši,
neboť protivník
již překročil velkou řeku,
která se jmenuje Morabe,
s množstvím jezdců
a velkým počtem pěších.

Ale pomáhat bude těm …

A za útočili na brány
města, a koho nalezli
za hradbami,
toho pobili.
Proto Marakéští
radili králi
vyjet z města
s dobře vybraným oddílem

Darmas et que mantenente
cono outro reẏ lidasse
et logo fora da vila.
a sina sacar mandasse.
da uirgen santa maria
et que per ren non dultasse
que os logo non uencesse
pois la ouuesse tenduda

Peró que seia á gente

Demais que sair fezesse
dos críscháos á concello
conas cruzes da eigreia
et el creéu seu conssello.
et poíla sina sacaron
daquela que é espello
dos angeos et dos santos
et dos mouros foi uíuda.

Peró que seia á gente

Que eran de outra parté
a tal espant en colleron
que peró gran poder era
logo todos se uenceron
et as tendas que trouxeran
et ó al todo perderon.
et morreu ẏ muita gente
dessa fea et barúúda.

Peró que seia á gente

E per morabe passaron
que ante passad oúúeran
et sen que perdud auian.
todo quant ali trouxeran
a tan gran medo da sína
et das cruzes ẏ preseran
que fogindo non auía
niun redena tenuda.

Pero que seia á gente

E assi santa maria.
aiudou á seus amigos
pero que doutra lei eran
á britar seus enemigos
que macar que eran muitos
nonos preçaron dous figos
et assi foi ssa mercéé
de todos muí connoçuda

ozbrojenců a svést bitvu
s nepřítelem.
A poradili mu nést s sebou
z města prapor
svaté Panny Marie
a nepochybovat, že opět
nepřítele porazí,
jakmile jej rozvinou.

Ale pomáhat bude těm …

Mimoto mu radili,
aby procesí křesťanů
vyšlo s kříži z kostela.
Přijal jejich rady,
a když vzali prapor
té, která je zrcadlem
andělů a svatých,
uviděli Maury.

Ale pomáhat bude těm …

Ti byli na opačné straně
a zmocnilo se jich takové zděšení,
že ač to byla mocná armáda,
brzy byli všichni poraženi.
Přišli o své stany
a celý trén.
Mnoho ošklivých vousatých
mužů tam zemřelo.

Ale pomáhat bude těm …

Přes Morabe
prchali pryč
a zanechali za sebou vše,
co předtím pobrali.
Tak velké zděšení je zachvátilo
z křížů a praporu,
že všichni prchali
ostošest.

Ale pomáhat bude těm …

A tak svatá Marie
pomohla svým přátelům
porazit jejich nepřátele,
přestože jich bylo tolik,
že nebylo možné mezi ně
vložit dva fíky.
Tak se její milosrdenství
všem vyjevilo.

CXCIIII (str. 254v-255r)

Como santa maría guaríu de morte un iograr por que enmentou ó seu nome.

Como ó nome da uírgen é a os bonos fremoso.
Assi é contra os maos mui fort é mui temeroso.

Dest auéo un miragre en terra de catalonna.
dun iograr que ben cantaua. et aposté sen uergonna.
et andando pelas cortes fazendo ben ssa besońna
á casa dun caualeiro foi pousar cobijçoso.

Como ó nome

Que lle deu aquela noite. ben quanto mester auía.
mais da besta et dos panos. que aquel iograr tragia.
aquel cuteif auarento. tal cobíjça llen crecia.
que mandou á un seu ome mao et mui soberuíoso.

Que lle teuess a carreira con outro de ssa conpanna
en un logar encuberto dentr en alguna montanna
et esto fez el de grado ca xo auía por manna.
ca en fazer maos feitos non uos era vagaroso

Como ó nome da uírgen é a os bonos fremoso

E dessa natura mísma leuou síg un conpańńeíro
et ó iograr espedíusse mannáá do caualeiro
et des que foi no camẏńńo et ó uiron ẏr senlleiro
aqueles dous ó prenderon en un logar mui fragoso

Como ó nome da uírgen é a os bonos fremoso

E logo daquel camẏnno mui longe ó alongaron
et do que sigo tragia nulla ren non lle leixaron
desí que ó degolassen ontre ssi ó acordaron.
mais nono sofreo á uirgen nen seu fillo grorioso

Como ó nome da uírgen é a os bonos fremoso

E estando en perfia de qual deles ó matasse.
deitaron ontressi sortes quen primeiro começasse
mais non quis santa maria que tal feito sencimasse
ca el diss á grandes uozes madre do rei piadoso.

Como ó nome da uírgen é a os bonos fremoso

Ual mé que me non maten me defende sen demora
eles quand' aquest oẏron tiraron sse log á fora.
et os sentídos perderon dos corpos en essa ora.
que sol falar non poderon et ó iograr perdidoso

Como ó nome da uírgen é a os bonos fremoso.

De quanto alí trouxera pois uíu que assi estauan
catandosse un con outro et que non sse falauan

194. píseň

Kterak Svatá Marie zachránila před smrtí pěvce, protože volal její jméno.

Jak je jméno Panny krásné pro dobré,
tak proti zlým je velmi zastrašující.

Ten zázrak se stal v zemi Katalánské
pěvci, jenž dobře pěl, krásně a s lehkostí
si vydělával na živobytí, až jednou přišel hledat nocleh
do domu rytíře, jenž byl tůze závistivý.

Jako je jméno …

Dostal tam vše, co potřeboval na noc.
Avšak měl zálusk ten podlý a hrabivý rytíř
na vše, co si pěvec přinesl, na jeho šaty i jeho mezka,
a nařídil jednomu svému muži, zlému a velmi krutému,

aby si vybral společníky, s nimiž by na něj počíhal
na opuštěném místě někde v horách.
A učinil tak ochotně, protože to pro něj byla zábava,
neboť vždy rád konal takové skutky.

Jak je jméno Panny krásné pro dobré …

I spolčil se on ještě s jedním, sobě podobným.
Příštího rána pěvec opustil rytíře
a brzy ho viděli na cestě jet samotného.
Ti dva ho lapili na velmi odlehlém místě.

Jak je jméno Panny krásné pro dobré …

A odvlekli ho daleko od cesty
a nenechali mu nic z toho, co nesl.
Pak se rozhodli, že mu useknou hlavu.
Leč Panna, ani její slavný syn nechtěli toho dopustit.

Jak je jméno Panny krásné pro dobré …

A když se ti dva hádali, kdo z nich ho zabije, losovali,
aby se vidělo, kdo půjde první.
Ale svatá Marie nechtěla takový čin připustit,
protože on hlasitě prosil: "Matko milosrdného Krále,

Jak je jméno Panny krásné pro dobré …

nenechej mne zabít, braň mne bez meškání!"
Oni, když to uslyšeli, rozběhli se pryč,
ale náhle přestali ovládat svá těla, v té chvíli
ani mluvit nemohli. Pěvec, jenž okraden byl

Jak je jméno Panny krásné pro dobré …

o vše, co si nesl, když viděl, v jakém jsou stavu,
upřeně se na ně zadíval, neřekl však nic,

fillou todo ó seu logo et foissé eles ficauan.
con mui gran pauor de morte feito tan marauilloso

Como ó nome da uírgen é a os bonos fremoso

Se foi nunca níun ome que dele falar oýsse.
que por enmentar ó nome da uirgen ren non sentisse
ome do corpo mais esto ant á profeta ó disse.
que come azes paradas era seu nome spantoso

Como ó nome da uírgen é a os bonos fremoso

O iograr sse foi ssa via dando mui grandes lóóres
aa virgen groriosa acorío dos peققadores.
et quantos aquesto oýron os grandes et os menores
teueron este miragre por nobré por piadoso.

Como ó nome da uírgen é a os bonos fremoso.

ihned si vzal své věci a šel pryč a ty dva tam zanechal
ve velikém strachu ze smrti. O takové podivuhodnosti

Jak je jméno Panny krásné pro dobré …

nikdo dosud neslyšel,
že zvolání jména Panny může někomu způsobit
necitlivost těla. Nicméně jak již dávno pravil prorok,
její jméno je strašlivé jako mocná zbraň.

Jak je jméno Panny krásné pro dobré …

Pěvec šel svou cestou vzdávaje velkou chválu
slavné Panně, spasitelce hříšníků.
A ten, kdo o tom slyšel, ať velký či malý,
považoval to za nádherný a milosrdný zázrak.

Jak je jméno Panny krásné pro dobré …

· Pergamino Vindel ·

Jako *cantigas de amigo* (písně o příteli) se označuje středověký poetický žánr pocházející z Pyrenejského poloostrova, v němž žena nebo dívka vyjadřuje stesk či touhu po svém milém. Je známo okolo 500 písní tohoto žánru vzniklých vesměs mezi lety 1220-1300 dochovaných z valné části v rukopisech *Cancioneiro da Biblioteca Vaticana* a *Cancioneiro da Biblioteca Nacional* z počátku 16. století, kde však postrádají hudební notaci. V roce 1914 nalezl madridský knihkupec Pedro Vindel dva listy se sedmi písněmi galicijského básníka Martina Kodaxe (použité v 18. století druhotně na vazbu středověkého opisu Ciceronova *De officiis*), které jsou jedinečné právě tím, že notaci obsahují.

Zdroj: Pergamino Vindel, Pierpont Morgan Library, New York, Vindel MS M979

Ondas do mar de Vigo

Ondas do mar de vigo
se vistes meu amigo.
E ay deus se verra cedo.

Ondas do mar levado.
se vistes meu amado.
E aẏ deo se verra cedo.

Se vistes mau amigo.
o por que eu sospiro.
E aẏ deo se verra cedo.

Se vistes meu amado.
por que eu gran coidado.
E aẏ deo se verra cedo.

Vlny moře u Vigo,
vidíte mého přítele?
Ó Bože, ať přijde brzy.

Vlny divokého moře,
vidíte mého milého?
Ó Bože, ať přijde brzy.

Vidíte mého přítele,
pro něhož vzdychám?
Ó Bože, ať přijde brzy.

Vidíte mého milého,
po němž tuze toužím?
Ó Bože, ať přijde brzy.

Man did ei comigo

Mandid ei comigo
ca ven meu amigo.
e irei madr a vigo .

/C/omig ei mandado.
ca ven meu amado.
e irei madr a vigo.

Ca ven meu amigo.
e ven san e vivo.
e irei madr a vigo.

Ca ven meu amado.
e ven viv e sano.
e irei madr a vigo.

Ca ven san e vivo
e del rei amigo.
e irei madr a vigo.

Ca ven vivo et sano.
e del rei privado.
e irei madr a vigo.

Mám u sebe dopis,
že přichází můj přítel,
mám jít, matko, do Vigo.

Dopis u sebe mám,
že přichází můj milovaný,
mám jít, matko, do Vigo.

Přichází můj přítel
a přichází jistě a zvesela,
mám jít, matko, do Vigo.

Přichází můj milovaný
a přichází zvesela a jistě,
mám jít, matko, do Vigo.

Přichází jistě a zvesela
a je přítelem krále:
mám jít, matko, do Vigo.

Přichází zvesela a jistě
a je královým oblíbencem:
mám jít, matko, do Vigo.

Mia irmana fremosa

Mia yrmana fremosa treides comigo.
ala ygreja de vigo u e o mar salido
E miraremos las ondas.

Mia irmana fremosa treides de grado.
ala ẏgreia de vigo u e o mar levado.
E miraremos las ondas.

Má krásná sestro, pospěš
do kostela ve Vigo, kde začíná moře.
Budeme se dívat na vlny.

Má krásná sestro, pospěš si, půjdeme
do kostela ve Vigo, kde moře proudí.
Budeme se dívat na vlny.

Ala ẏgreia de vig u e o mar levado.
e verra ẏ mia madr e o meu amado.
E miraremos las ondas.

Ala ẏgreia de vigo u e o mar salido.
e verra ẏ mia madr e o meu amigo.
E miraremos las ondas.

Do kostela ve Vigo, kde moře proudí,
tam, matko má, půjdu se svou milou.
Budeme se dívat na vlny.

Do kostela ve Vigo, kde začíná moře,
tam, matko má, půjdu se svou přítelkyní.
Budeme se dívat na vlny.

Ai deus se sab ora meu amigo

Aẏ deus se sab ora meu amigo.
comeu senneira estou en vigo.
E vou namorada.

Aẏ deus se sab ora meu amado.
comeu en vigo senneira manho.
E vou namorada.

Comeu senneira estou en vigo.
e nullas gardas non ei comigo.
E vou namorada.

Comeu senneira en vigo manho.
e nullas gardas migo non trago.
E vou namorada.

E nullas gardas non ei comigo.
ergas mes ollos que choran migo.
E vou namorada.

E nullas gardas migo non trago.
ergas mes ollos que choran ambos.
E vou namorada.

Ach, Bože, kdyby můj přítel mohl vědět,
jak sama jsem ve Vigu.
A budu zamilovaná.

Ach, Bože, kdyby můj miláček mohl vědět,
jak sama jsem ráno ve Vigu.
A budu zamilovaná.

Jak sama jsem ve Vigu
a nikdo se mnou nehlídá.
A budu zamilovaná.

Jak sama jsem ráno ve Vigu
a nikdo mne nehlídá.
A budu zamilovaná.

A nikdo se mnou nehlídá,
kromě mých očí, které pláčí touhou.
A budu zamilovaná.

A nikdo mne nehlídá,
kromě mých očí, které obě pláčí.
A budu zamilovaná.

Quantas sabedes amar amigo

Quantas sabedes amar amigo.
treides comig alo mar de vigo.
E banhar nos emos nas ondas.

Quantas sabedes amar amado.
treides comig a la mar levado.
E banhar nos emos nas ondas.

Treides comig alo mar de vigo.
e veeremo meu amigo.
E banhar nos emos nas ondas.

Treides comig alo mar levado.
e veeremo meu amado.
E banhar nos emos nas ondas.

Všichni, kdož jste zamilovaní,
pospěšte k moři u Vigo.
Budeme se koupat ve vlnách.

Všichni, kdož jste milováni,
pospěšte k plynoucímu moři.
Budeme se koupat ve vlnách.

Pospěšte k moři u Vigo,
tam můj přítel ke mně příjde.
Budeme se koupat ve vlnách.

Pospěšte k plynoucímu moři,
tam můj milý ke mně příjde.
Budeme se koupat ve vlnách.

Eno sagrado en Vigo

Eno sagrado en vigo.
baýlava corpo velido. amor ei.

En vigo no sagrado.
baýlava corpo delgado. amor ei.

Baýlava corpo delgado
que nunc ouver amado. amor ei.

Baýlava corpo velido.
que nunc ouver amigo. amor ei.

Que nunc ouver amigo.
ergas no sagrad en vigo. amor ei.

Que nunc ouver amado.
ergas en vigo, no sagrado. amor ei.

Na hřbitově ve Vigu
překrásné tělo tančilo, ach lásko.

Ve Vigu na hřbitově
štíhlé tělo tančilo, ach lásko.

Štíhlé tělo tančilo,
jenž milého nikdy nemělo, ach lásko.

Překrásné tělo tančilo,
jenž přítele nikdy nemělo, ach lásko.

Jenž přítele nikdy nemělo,
kromě toho na hřbitově ve Vigu, ach lásko.

Jenž milého nikdy nemělo,
kromě toho na hřbitově ve Vigu, ach lásko.

Ai ondas

/A/ý ondas que eu vin veer
se me saberedes dizer
por que tardi meu amigo
sen min

/A/ý ondas que eu vin mirar
se me saberedes contar
por que tarda meu amigo
sen min

Ach vlny, na něž se přicházím dívat,
můžete mi říci,
proč můj přítel zůstává tak
dlouho beze mne?

Ach vlny, na něž se přicházím podívat,
můžete mi povědět,
proč můj přítel zůstává tak
dlouho beze mne?

· Llibre Vermell de Montserrat ·

Tzv. *„Červená kniha z Montserratu“* je anonymní sbírka náboženských textů z konce 14. století (1370-1399) dodnes uchovávaná v klášteře Montserrat poblíž Barcelony. Pojmenování získala podle červených desek, do nichž bylo 137 listů z původních 172 svázáno v 19. století. Listy 21v-27r obsahují 8 latinských písní a 2 katalánské vč. hudební notace.

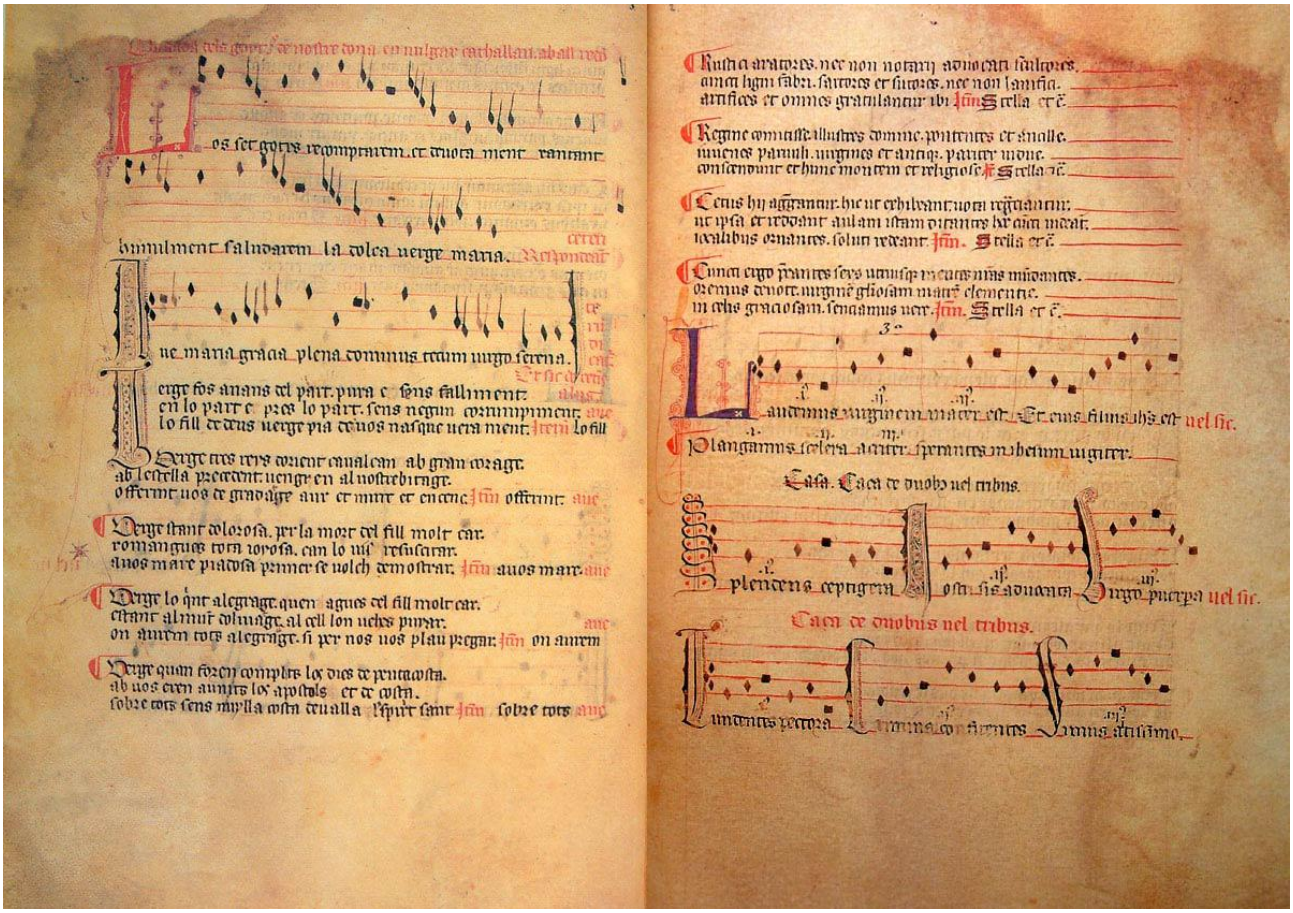

O Virgo splendens

Antiphona dulcis armonia · dulcissime virginis marie de monteserrato· Caça de · duobus · vel tribus:

O Virgo
Splendens hic
In monte celso
Miraculis serrato
Fulgentibus ubique
Quem fideles.
Conscendunt universi
Eya pietatis.
Occulo placato
Cerne ligatos fune peccatorum
Ne infernorum ictibus graventur.
Set cum beatis tua prece vocentur.

Antifona ve sladké harmonii pro Pannu Marii z Montserratu, dvojitý nebo trojitý kánon:

Ó Panno
zářící zde
na vysoké hoře,
tvé slavné zázraky
září všude tam,
kam všichni věřící
vystoupají.
Ach, jemným
milujícím okem,
shlédni na ty, kteří jsou spoutáni provazy hříchu,
aby nemuseli trpět ranami pekla,
ale byli skrze tvé přímluvy povoláni mezi blažené.

v: Ora pro nobis mater christi. p: Ut pia nostra vox sit christo accepta **O**mnipotens sempiterne deus: qui hanc cellam sacratissimam in honoris virginis gloriose matris tue marie devotissime dedicatam. continuis facis corruscare miraculis. presta quesumus. nobis indignis famulis tuis: ut tua solita pietate. ac prece digna tue ipsis virginis genitricis. te hic per gratiam in presentia in celo tandem cum omnibus sanctis et electis tuis videre per gloriam misericorditer mereamur sempiternam. Per christum dominum nostrum. amen

v: Oroduj za nás, matko Krista. p: Kéž Kristus vyslyší naše zbožné hlasy. **V**šemohoucí, věčný Bože, celá svatá církev je co nejoddaněji zasvěcená v úctě tvé slavné matce Marii neustále konající zářící zázraky, horlivě se snažíme být tvými vždy oddanými služebníky a také se důstojné modlíme ke tvé panenské rodičce, abychom díky tvé milosti v přítomnosti si nakonec milostivě zasloužili věčný život v nebi se všemi tvými svatými a vyvolenými. Skrze Krista, pána našeho. Amen.

Sequitur alia cantilena omni dulcedine plena eiusdem domine nostre ad trepudium rotundum

Následuje další píseň plná sladkosti stejné jako naše Paní, jako kruhový tanec:

Stella splendens

Quia interdum peregrini quando vigilant in ecclesia beate marie de monte serrato volunt cantare et trepudiare. et etiam in platea de die. Et ibi non debeant nisi honestas ac devotas cantilenas cantare. Idcirco superius et inferius aliquae sunt scriptae. Et de hoc uti debent honeste et parce. ne perturbent perseverantes in orationibus et devotis contemplationibus. in quibus omnes vigilantes insistere debent pariter et devote vaccare.

Protože někdy poutníci, kteří drží bdění (vigílie) v kostele blažené Panny Marie Montserratské, chtějí zpívat a tančit (a obdobně i během dne na náměstí), a jelikož není vhodné zpívat tam něco jiného než důstojné a zbožné písně, proto jsou některé napsány výše a níže. Měly by být používány důstojně a střídmě, aby nerušily ty, kteří setrvávají v modlitbách a zbožných rozjímáních, na něž by se měli soustředit všichni bdící při vigíliích a zbožně se jim věnovat.

Stella splendens in monte ut solis radium
miraculis serrato exhaudi populum

Hvězdo zářícína hoře, jsi jako sluneční paprsek
lemovaný zázraky, vyslechni své oddané.

Concurrunt universi gaudentes populi
divites et egeni grandes et parvuli
ipsum ingrediuntur ut cernunt occuli
Et inde revertuntur graciis repleti Stella etč.

Všichni šťastní lidé se shromažďují,
bohatí, chudí, významní i ubozí,
vystupují vzhůru, aby ji na vlastní oči viděli,
a vracejí se plni milosti. Hvězdo atd.

Principes et magnates extirpe regia. seculi potestantes.
optenta venia peccaminum proclamat tundentes pectora.
poplite flexo clamant hic ave maria. Stella etč.

Princové a velmoži z královských rodů, mocní tohoto světa, přija
milost, vyznali se ze svých hříchů, bili se v prsa
a na kolenou volali: Zdrávas Maria! Hvězdo atd.

Prelati et barones. comites incliti. religiosi omnes.
atque presbiteri. milites, mercatores. cives marinari.
burgenses. piscatores premiantur ibi. Stella et č.

Preláti a šlechtici se svými průvody, všichni duchovní
a také kněží, vojáci, kupci, občané, námořníci,
měšťané, rybáři jsou tam odměněni. Hvězdo atd.

Rustici aratores. nec non notarii advocati scultores.
cuncti ligni fabri. sartores et sutores. nec non lanifici.
artifices et omnes gratulantur ibi. Iterum. Stella et č.

Venkované, rolníci a také písaři, advokáti, sochaři,
všichni tesaři, krejčí a obuvníci a také tkalci,
řemeslníci - ti všichni tam děkují. Hvězdo atd.

Regine comitisse. illustres domine. potentes et ancille.
iuvenes parvule. virgenes et antique. pariter vidue.
conscendunt et hunc montem et religiose. Iterum. Stella et č.

Královny, hraběnky, vznešené ženy, mocné i služky, mladé
dívenky, panny i stařeny, stejně tak vdovy
vystupují na horu a zbožně. Hvězdo atd.

Cetus hic agregantur. hic ut exhibeant. vota regreciantur.
ut ipsa et reddant aulam istam distantes hoc cuncti videant,
iocalibus ornantes. soluti redeant. Iterum. Stella et č.

Shromáždění se zde schází, aby dodrželo slib vrátit se
a uctít její vzdálený palác, aby všichni viděli,
kterak se zdobeni veselostí vracejí spaseni. Hvězdo atd.

Cunti ergo precantes sexs utriusque. mentes nostras mundantes.
oremus devote. virginem gloriosam matrem clementie.
in celis graciosam. senciamus vere. Iterum. Stella et č.

Modleme se všichni obou pohlaví, své mysli očisťme,
modleme se oddaně k slavné Panně, matce laskavosti,
abychom ji pocítili nejmilostivější na nebesích. Znovu: Hvězdo atd.

Laudemus virginem

Caça de duobus vel tribus.

Laudemus virginem mater est.
Et eius filius iesus est vel sic.
Plangamus scelera acriter.
sperantes in iesum iugiter.

Dvojitý nebo trojitý kánon:

Chvalme Pannu, která je matkou,
a jejím synem je Ježíš. nebo takto:
Trpce bědujme nad hříchy,
vždy věřme v Ježíše.

Splendens ceptigera

Caça de duobus vel tribus.

Splendens ceptigera
Nostris sis advocata
Virgo puerpera vel sic.
Tundentes pectora
Crimina confitentes
Simus altissimo.

Dvojitý nebo trojitý kánon:

Zářicí vládkyně,
buď naším obhájcem,
Panno rodičko. nebo takto:
Tlukouce se v hruď
přiznejme svou vinu,
nejvyšší.

Los set gotxs

Ballada dels goytxs de nostre dona en vulgar cathallan a ball redon

Los set gotxs recomptarem. et devotament xantant
humilment saludarem la dolça verge maria.
ceteri Respondeatur
Ave maria gracia plena dominus tecum virgo serena.

Verge fos anans del part. pura e sans falliment.
en lo part e pres lo part. sens negun corrumpiment.
lo fill de deus verge pia de vos nasque verament.
Iterum Lo fill ave

Verge tres reys dorient cavalcan ab gran corage.
al l'estrella precedent. vengren al vostre bitage.
offerint vos de gradatge aur et mirre et encenc.
Iterum offerint. ave

Verge stant dolorosa. per la mort del fill molt car.
romangues tota ioyosa. can lo vís resuscitar.
a vos madre piadosa primer se volch demostrar.
Iterum a vos madre. ave

Verge lo quint alegrage. quen agues del fill molt car.
estant al munt dolivatge. al cell lon vehes puyar.
on aurem tots alegratge Si per nos vos plau pregar.
Iterum on aurem ave

Verge quan foren complitz los dies de pentecosta.
ab vos eren aunits los apostols et de costa.

Balada o radostech naší Paní v lidové katalánštině, jako kruhový tanec:

Vyprávíme o sedmi radostech a zbožně zpíváme,
pokorně pozdravme sladkou Pannu Marii.
Ostatními je odpovídáno:
Zdravas Maria, milosti plná, Pán s tebou, jasná Panno.

Panno, než ses narodila, byla jsi čistá a bez vady,
nezkažená při narození i po narození.
Syn boží se z tebe skutečně narodil, svatá Panno.
Znovu: Syn boží… Ave…

Panno, tři králové z východu přijeli s velkou odvahou,
následovali hvězdu a přišli do tvého domu.
Přinesli vám postupně zlato, kadidlo a myrhu.
Znovu: Přinesli… Ave…

Panno, plná bolesti kvůli smrti tvého milovaného syna,
jsi nyní plná radosti, když ho vidíš obživlého.
Tobě, matko spravedlivá, se chtěl ukázat jako první.
Znovu: Tobě… Ave…

Panno, pátou radost jsi dostala od svého milovaného syna,
když jsi ho viděla stoupat do nebe na Olivetské hoře.
Budeme plní radosti, když se za nás budeš modlit.
Znovu: Budeme… Ave…

Panno, když uplynuly dny svatodušních svátků,
apoštolové a ostatní se s tebou spojili,

sobre tots sens nuylla costa devalla l'spirit sant
Iterum sobre tots ave

na každého sestoupil Duch svatý.
Znovu: na každého… Ave…

Vergel derrer alegratge quen agues en aquest mon.
vostre fill ab gran coratge. vos munta al cel pregon.
en sots tots temps coronada regina perpetual.
Iterum en sots ave

Panno, poslední radost nezažiješ na tomto světě.
Tvůj syn tě směle vezme do nebe,
kde budeš provždy korunována, věčná královno.
Znovu: kde… Ave…

Tots donques nos eyforcem. en quotta present vida.
que peccats foragitem de nostranima mesquina.
E vos dolce verge pia vuyllats nos ho empetrar.
Iterum E vos ave

Všichni se v současném životě snažíme
vyhánět hříchy z naší malicherné duše.
A chceme, abys nám ty, sladká Panno spravedlivá, vládla.
Znovu: A chceme… Ave…

Cuncti simus concanentes

a ball redon.

jako kruhový tanec:

Cuncti simus concanentes Ave maria Iterum. Cuncti et c̈.

Všichni zvolejme: Zdrávas Maria Znovu: Všichni atd.

Virgo sola existente. en affuit angelus.
gabriel est appellatus atque missus celitus.
clara facieque dixit. Ave maria. Iterum. Clara
Respondeatur in qualibet cupla Cuncti simus. et c̈.

Když byla Panna sama, zjevil se jí anděl,
jmenoval se Gabriel a byl poslem nebeským.
Jeho tvář zářící k ní promluvila: Zdrávas Maria. Znovu: Zářící
Je odpovídáno jakkoli libo: Všichni zvolejme atd.

Clara facieque dixit. audite karissimi Iterum. Clara et c̈.
En concipies maria. Ave maria. Iterum. En concipies. et c̈.

Zářící tvář promluvila, vyslechni přítele. Znovu: Zářící atd.
Staneš se matkou, Marie: Zdrávas Maria. Znovu: Staneš atd.

En concipies maria. audite karissimi. Iterum. En concipies. et c̈.
pariesque filium. ave maria. Iterum. pariesque et c̈.

Staneš se matkou, Marie, vyslechni přítele.
Budeš mít syna: Zdrávas Maria.

Pariesque filium. audite karissimi. Iterum. pariesque. et c̈.
vocabis eum ihesum. ave maria. Iterum. vocabis. et c̈.

Budeš mít syna, vyslechni přítele.
Dej mu jméno Ježíš: Zdrávas Maria.

Cuncti simus concanentes et cetera ut supra.

Všichni zvolejme a tak dále jako výše.

Polorum regina

a ball redon.

jako kruhový tanec:

Polorum regina omnium nostra.
stella matutina dele scelera. Iterum
Et respondeatur.et.voretur in qualibet cupla.

Nebeská královno, naše všechno,
Hvězdo jitřní, snímáš z nás neštěstí. Znovu:
A je odpovídáno jakkoli libo:

Ante partum virgo deo gravida Interum ante partum et.c̈.
Semper permansisti inviolata. stella matutina et c̈.
Interum. Semper et c̈.

Než jsi porodila, Panno Bohem otěhotněná, Znovu: Než jsi atd.
stále jsi byla nevinná. Hvězdo jitřní atd.
Znovu: Stále atd.

Et in partu virgo deo fecunda. Interum Et in partu et c̈.
semper permansisti inviolata. Stella et c̈.

A když jsi rodila, Panno Bohem oplodněná, Znovu: A když atd.
stále jsi byla nevinná. Hvězdo atd.

Et post partum virgo mater enixa Interum Et post partum et c̈.
semper permansisti inviolata. Stella et c̈.

A když jsi porodila, Panno Matko přičinlivá, Znovu: A když atd.
stále jsi byla nevinná. Hvězdo atd.

Polorum regina et c̈.

Nebeská královno atd.

Mariam matrem

Mariam matrem virginem attolite.
Ihesum christum extollite concorditer
Maria seculi asilum defendenos
Ihesu tutum refugium exaudinos
Iam estis nos totaliter diffugium
totum mundi confugium realiter

Chvalte Marii, Pannu Matku,
svorně chvalte Ježíše Krista.
Marie, útočiště lidstva, ochraňuj nás,
Ježíši, útočiště naše, vyslyš nás.
Nyní jsi nám, zcela rozptýleným
po celém světě, skutečným útočištěm.

Contre mariam Maria secli Asilum.
Tener mariam Maria secli asilum.

Dotkni se Marie, Marie - útočiště lidstva,
něžné Marie, Marie - útočiště lidstva.

Ihesu supprema bonitas verissima.
maria dulcis pietas gratissima.
Amplissima. conformiter sit caritas.
Ad nos quos pellit vanitas enormiter.

Ježíši, nejvyšší dobroto, nejpravdivější,
Marie, sladká lásko mateřská, nejmilostivější,
nejskvělejší, stejná je láska
k nám, jež marnost ubíjí, ohromně.

Maria virgo humilis. te colimus.
Ihesu desiderabilis te querimus.
Et volumus mentaliter in superis.
Frui cum sanctis angelis perhepniter.

Marie Panno, pokorná, uctíváme tě.
Ježíši, tebe se dožadujeme a tebe chceme,
a v myšlenkách se toužíme v nebi
navždy radovat se svatými anděly.

Ihesu pro peccatoribus. qui passus es.
Maria sta pro omnibus que mater es.
Nam omnes nos labiliter subsistimus.
Iuvari unde petimus. flebiliter.

Ježíši, jenž jsi za hříšníky trpěl,
Marie, postav se za všechny, jelikož jsi matka.
Protože nejistá je naše existence,
prosíme plačky o pomoc.

Maria facta seculis salvatio.
Ihesu dampnati hominis redemptio.
Pugnare quam viriliter pro famulis.
Percussis duris iaculis atrociter.

Marie, čiň lidstvu spásu,
Ježíši, za vykoupení zatraceného lidstva
bojuj stejně tak mužně jako za své služebníky
tvrdě a krutě bité.

Imperayritz de la ciutat joyosa

Pozn. Text uvedený červenou iniciálou se zpívá na jinou melodii než text uvedený modrou iniciálou pravděpodobně jako dvojhlas.

Imperayritz de la ciutat ioyosa.
de paradis ab tot gaug eternal.
Neta de crims de virtutz habundosa.
mayres de dieu per obra divinal
Verges plasen ab fas angelical.
axi com sotz a dieu molt graciosa.
Placaus estar als fizels piadosa.
preyan per lor al rey celestial.

Císařovno šťastného města
rajského, věčně šťastná,
čistá od hříchu, ctnostmi oplývající,
Matko Boží dle božského řádu,
půvabná Panno s andělskou tváří,
protože jsi tak laskavá k Bohu,
buď soucitná i se zbožnými věrnými
a modli se za ně k nebeskému králi.

Verges ses par misericordiosa.
de vos se tany quens defenats de mal.
E no siats devas nos endenyosa.
Pels fallimentz que fem en general
Mas quens cubratz ab lo manto real.
De pietat pus quen etz cupiosa
Car totz em faytz davol pasta fangosa.
Per quel fallir es de carn humanal.

Panno milosrdná,
v níž věří ti, kteří se brání zlu,
nenechej se rozhněvat selháními,
kterých se dopouštíme,
ale ochraň nás pod svým královským pláštěm
mateřské lásky, protože kdo touží,
může vylepšit obecné bahno,
protože chybovat je lidské.

Rosa flagran de vera benenanca.
ffons de merce iamays no defallen.
Palays donor on se fech la lianca.
De Dieu e dom per nostre salvamen.
E fo ver dieus es hom perfetamen.
Ses defallir en alcuna substanca.
E segons hom mori senes dubtanca.
E com ver dies levech del monimen.

Vexell de patz corona desperanca.
Port de salut be segur de tot ven.
Vos mererets de tenir la balanca.
On es pesat be dreytureramen.
E pesa mays vostre fill excellen.
Mort en la crotz per nostra delivranca.
Quels peccats dom en fayt nen cobeganca.
Al be fizel confes epeniden.

Flor de les flors dolca clement et pia.
Ľangel de dieu vesem tot corrocat.
E par que dieus lamandat quens alcia.
Don ell es prest ab lestoch affilat.
Donchs placa vos quel sia comandat.
Questoyg lestoch e que remes nos sia.
Tot fallimen tro en lo presen dia.
Ens done gaug. e patz e sanitat.

Estel de mar qui los perillans guia.
Els fay venir a bona salvetat.
Si iesu christ obeir no volia.
Co que per vos li sera supplicat.
Mostratz lils pitz don lavetz alletat.
Et totz los santz ab la gran ierarchia.
De paradis quius faran companýa.
Tot quan volretz vos er ben autreýat.

Mare de dieu cap de virginitat.
Si no lausam la vostra senýoria.
O nous servim tan be cous tanýeria.
De pauch sen mon et no de volentat.

Ihesus veray un dieu en trinitat.
Vos avetz dit que la mort nous plasia.
Del peccador mas convertit viuria.
Donques merce merce per karitat.

Voňavá růže skutečné dobroty,
zdroji ctností, jenž nikdy nevyschne,
čestný paláci, v němž došlo ke spojení
mezi Bohem a člověkem, aby nás zachránilo.
Viděla, jak se Bůh stal dokonalým člověkem
bez jakéhokoli vady,
dle svědectví lidí nepochybně zemřel
a vstal z hrobu jako pravý Bůh.

Nádobo míru, koruno naděje,
bezpečný přístave zdraví pro všechny,
jsi hodna držet váhy,
na nichž se měří spravedlnost.
A váží více tvůj skvělý syn,
jenž zemřel na kříži pro naše vysvobození,
než hříchy spáchané těmi,
kteří se přiznávají a činí pokání.

Květino květin, sladká, laskavá a zbožná.
Vidíme ponurého božího anděla,
a protože ho Bůh poslal trestat,
je k tomu připraven pozdvihnout meč.
Nechť je vaší vůlí, aby mu bylo přikázáno
meč nepozvednout, aby nám naše selhání
mohla být odpuštěna až do dnešního dne
a abychom obdrželi radost, mír a zdraví.

Hvězdo moře, která nás provede nebezpečím,
abychom došli dobrého spasení.
Pokud Ježíš Kristus odmítne poslouchat,
oč jej žádáte,
ukažte mu prsa, která ho kojila,
a všechny svaté z velké hierarchie
ráje, kteří tvoří vaši společnost.
Vyhoví všemu, co si přejete, a ještě víc.

Matko Boží, symbole panenství,
protože tě nechválíme za tvou proslulost
a nectíme tě tak, jak si zasloužíš,
budeme mít jen neštěstí a ne tvou náklonnost.

Ježíši, pravý Bohu v Trojici,
řekl jsi, že si nepřeješ smrt
hříšníka, ale že pokud se obrátí, bude žít.
Tedy slituj se, slituj z lásky.

Ad Mortem Festinamus

Ad mortem festinamus. peccare desistamus.
Scribere proposui de contemptu mundano.
Ut degentes seculi non mulcentur in vano.
Iam est hora surgere a sompno mortis pravo.
A sompno mortis pravo.

Iterum Ad mortem festinamus.

Spěcháme k smrti – vzdáváme se hříchu.
Usmyslel jsem si složit verše o pohrdání světem,
aby se pokleslí pozemšťané neuspokojovali v marnosti.
Teď je hodina vstát ze zlého spánku smrti.
Ze zlého spánku smrti.

Znovu: Spěcháme k smrti.

Vita brevis breviter. in brevi finietur.
mors venit velociter quae neminem veretur.
omnia mors perimit. et nulli miseretur.
Et nulli miseretur. Ad mortem

Ni conversus fueris. et sicut puer factus.
et vitam mutaveris in meliores actus.
intrare non poteris regnum dei beatus.
Iterum. Regnum dei beatus. Ad mortem et č.

Tuba cum sonuerit. dies erit extrema.
et iudex advenerit. vocabit sempiterna
electos in patria. prescitos ad inferna.
Iterum. Prescitos ad inferna. Ad mortem.

Quam felices fuerint. qui cum christo regnabunt.
facie ad faciem sic eum spectabunt
sanctus sanctus dominus. sabaoth conclamabunt.
Sabaoth conclamabunt. Ad mortem festinamus et č.

Et quam tristes fuerint. qui eterne peribunt.
pene non deficient. nec propter has obibunt.
heu. heu. miseri. numquam inde exibunt.
Iterum. Numquam inde exibunt. Iterum Ad mortem

Cuncti reges seculi. et in mundo magnates.
advertant et clerici. omnesque potestates
fiant velut parvuli. dimitant vanitates.
Iterum. dimitant vanitates. Ad mortem

Heu fratres karissimi. si digne contemplemus
passionem domini. amare et si flemus
ut pupillam oculi. servabit ne peccemus.
Iterum. Servabit ne peccemus. Ad mortem

Alma virgo virginum in celis coronata.
apud tuum filium sis nobis advocata.
Et post hoc exilium occurens mediata.
Iterum. Occurens mediata. Ad mortem

Vile cadaver eris. Cur non peccare vereris.
Vile cadaver eris. Cur intumescere queris.
Vile cadaver eris. Ut quid peccuniam queris.
Vile cadaver eris. Quid vestes pomposas geris.
Vile cadaver eris. Ut quid honores queris.
Vile cadaver eris. Cur non penitens confiteris.
Vile cadaver eris. Contra proximum non leteris.

O mors· quam· amara est· memoria tua·

Život se krátí a brzy skončí.
Smrt přichází rychleji, než kdokoli dbá.
Smrt ničí všechny a nad nikým se neslituje.
Znovu: a nad nikým se neslituje. Spěcháme k

Pokud se neobrátíš a nebudeš konat jako dítě,
a nezměníš svůj život lepšími skutky,
nemůžeš jako požehnaný vstoupit do božího království.
Znovu: do božího království. Spěcháme k smrti atd.

Až zazní trubka, bude poslední den,
zjeví se soudce a svolá navždy
vyvolené domů a prokleté do pekla.
Znovu: prokleté do pekla. Spěcháme k smrti atd.

Jak šťastní budou ti, kteří budou vládnout s Kristem,
uvidí ho tváří v tvář.
„Svatý, svatý Pane, Bože zástupů“ budou křičet.
„Bože zástupů“ budou křičet. Spěcháme k smrti atd.

A jak smutní budou ti navěky zatracení,
trestu neuniknou, ani blízko neodejdou.
Běda, běda, ubožáci, nikam se odtud nedostanou.
Znovu: nikam se odtud nedostanou. Znovu: Spěcháme k

Všichni pozemští králové, všichni šlechtici tohoto světa
se obracejí, duchovní a všichni mocní
stávají se dětmi, vzdávají se moudrosti.
Znovu: Vzdávají se moudrosti. Spěcháme k

Běda, nejmilejší bratři, rozjímáme-li vážně
o utrpení Páně a pláčeme-li hořce
jako oči sirotků, slibte, že už nebudeme nehřešit.
Znovu: slibte, že už nebudeme nehřešit. Spěcháme k

Laskavá panno mezi pannami v nebi korunovaná,
buď naším obhájcem u svého syna
a po tomto vyhnanství vstřícným prostředníkem.
Znovu: vstřícným prostředníkem. Spěcháme k

Budeš bezvýznamná mrtvola. Proč se nevyhýbáš hříchům?
Budeš bezvýznamná mrtvola. Proč chceš pýchu?
Budeš bezvýznamná mrtvola. Proč chceš peníze?
Budeš bezvýznamná mrtvola. Proč nosíš nádherné oděvy?
Budeš bezvýznamná mrtvola. Proč chceš pocty?
Budeš bezvýznamná mrtvola. Proč hluboce nevyznávat?
Budeš bezvýznamná mrtvola. Z nejbližšího se neraduješ.

Ó smrti, jak hořká je tvá památka.

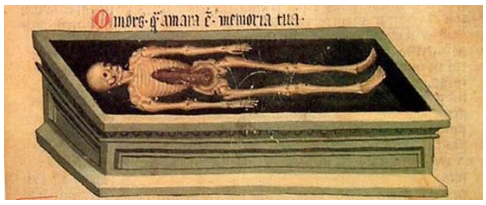

· Carmina Burana ·

Carmina Burana je sbírka 254 veršovaných textů z 11.-13. století sepsaná okolo roku 1230, jejíž původ se nejčastěji klade do opatství Benediktbeuren jižně od bavorského Mnichova (tam byla sbírka také roku 1803 nalezena). Existují ale i jiné teorie obhajující například klášter v Seckau, a jiné lokality. Název lze s trochou nadsázky přeložit jako "Písně populární" a jeho autorem je Johann Andreas Schmeller, který roku 1847 rukopis poprvé publikoval. Kromě duchovních písní a her obsahuje i množství písní satirických, politických, pijáckých, milostných, ba i erotických. Většina je v latině, ostatní v němčině či v dialektech francouzštiny, několik v tzv. makaronštině - čili v několika jazycích současně. Jen asi 60 textů, zejména náboženských, je opatřeno hudebním zápisem, byť pouze schématickým, nicméně řadu textů lze i s melodií nalézt v jiných rukopisech nebo lze dohledat, na jakou starší melodii byly napsány. Např. *Exiit diluculo rustica puella* a *Veris dulcis in tempore* lze nalézt v *Codex Las Huelgas* (Die Bayerische Staatsbibliothek), *Ecce torpet probitas* v rukopisu *Ff.i.17* (Cambridge University Library) nebo *Bache bene venies* v *Ludus Danielis* (*MS. 2625*, British Library) jako *Conduus Jubilemus regi nostro*. Řada z nich má totiž původně francouzský nebo akvitánský vzor, z něhož autoři (patrně bavorští studenti) čerpali inspiraci. Asi desetina básní pochází z pera významných autorů 12. století (Petrus Blesensis, Philippus Cancellarius, Walter di Châtillon, Walther von der Vogelweide a další), někdy je jejich část použita jako německý přílepek k latinskému textu. Např. k *Virent prata hiemata* je takto připojen text Walthera von der Vogelweide nebo k *Ecce gratum et optatum* text Reinmarův.

Zdroj: Handschrift BSB Clm 4660, Bayerische Staatsbibliothek München, clm 4660/4660a

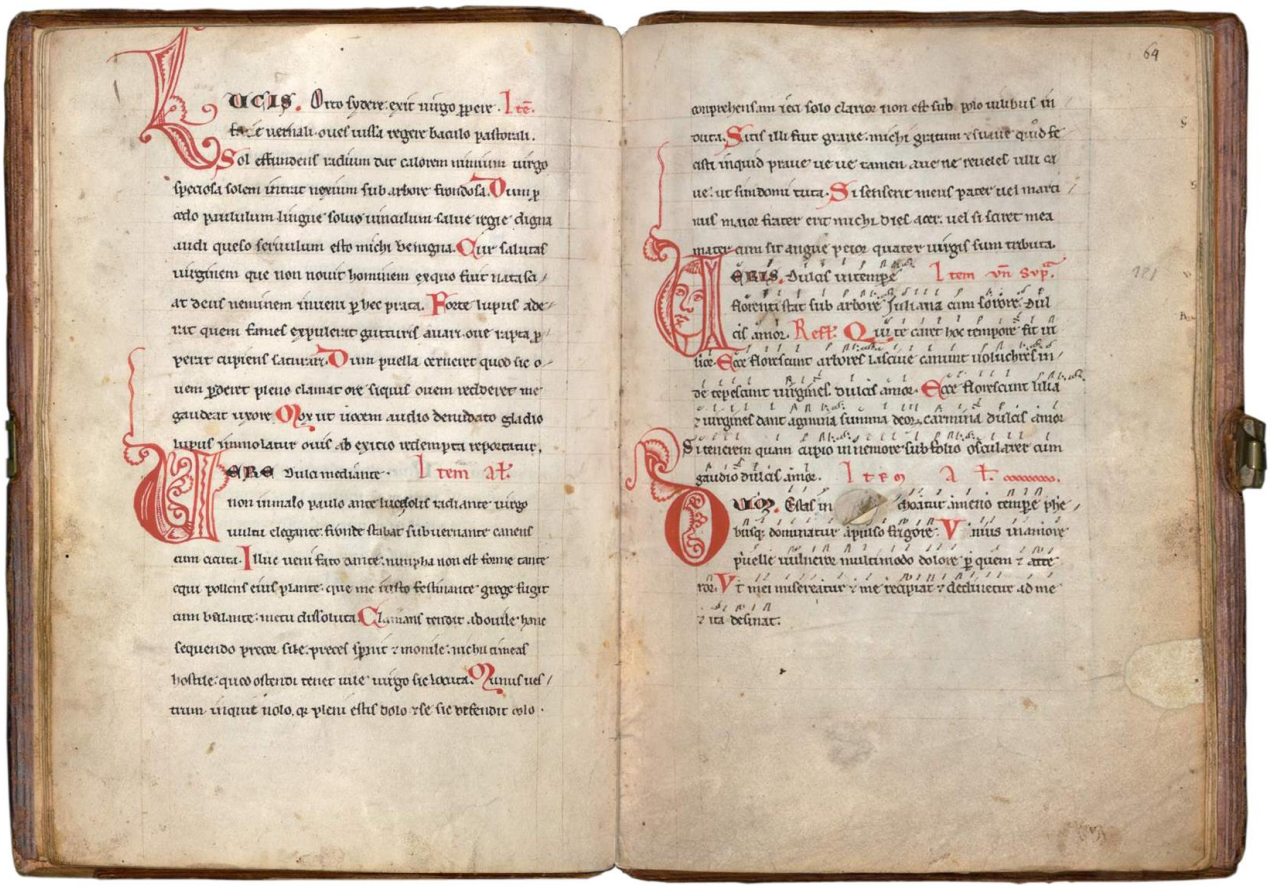

Exiit diluculo rustica puella (str. 38v)

EXÍÍT. Diluculo
rustica puella
cum grege cum baculo
cum lana novella.

Sunt ín grege parvulo
ovis et asella.
vítula cum vítulo.
caper et capella.

Conspexit in cespite
scholarem sedere.
quíd tu facis domíne
vení mecum ludere.

Za svítání vyšla
vesnická dívka
se stádem, s holí
a novou suknicí.

Její malé stádo tvořili:
ovce a oslice,
jalovice s teletem,
kozel a koza.

Spatřila na drnu
sedět studenta.
Co děláš, pane?
Pojď si se mnou hrát.

Ecce torpet probitas (str. 43r)

ECCE. Torpet probitas.
vírtus sepelítur.
fit iam parca largitas.
parcítas largítur.
verum dícit falsitas.
verítas mentítur.

Reft. Omnes íura ledunt.
et ad res illicitas
licite precedunt.

Regnat avaritia.
regnant et avari.
mente quívís anxia
nítítur ditari.
cum sit summa gloria
censu gloriari.

Multum habet oneris
do das dedi dare.
hoc verbum pre ceteris
norunt ignorare.
divítes quos poteris
malis comparare.

Reft. Omnes iura ledunt.
et in rerum numeris
numeros excedunt.

Hle, poctivost umdlévá,
ctnost je pohřbívána,
štědrost se stává šetrnou,
šetrnost štědře rozdává,
lež mluví pravdu
a pravda lže.

Ref.: Všichni porušují zákony
a ve věcech nedovolených
vynikají nad dovolenými.

Vládne chamtivost
a vládnou chamtivci.
Každý má starost
a snaží se zbohatnout,
jako by vrcholem slávy
bylo oslavovat majetek.

Je velmi uctíváno:
dávám, dáváš, dal jsem, dej.
To slovo je nade vše ostatní.
Bohatí vědí, jak nevědět,
což můžeš
přirovnat ke zlu.

Ref.: Všichni porušují zákony
a v počtu věcí
překračují počet čísel.

Fortune plango vulnera (str. 48v)

Fortune plango vulnera
stillantibus ocellis
quod sua michi munera
subtrahit rebellis
verum est quod legitur.

Naříkám nad ranami Štěstěny
plačícíma očima,
ježto mi dary, které dala,
vzpurně odňala.
Je skutečností, jak pozorováno,

fronte capillata
sed plerumque sequitur
occasio calvata.

In Fortune solio
sederam elatus
prosperitatis vario
flore coronatus
quícquíd enim florui
felix et beatus
nunc a summo corrui
gloria prívatus.

Fortune rota volvítur
descendo minoratus
alter in altum tollitur
nímis exaltatus.
rex sedet in vertice
caveat ruínam
nam sub axe legimus
eccubam regínam.

že čelo zarostlé vlasy
je obvykle následováno
plešatostí.

Na trůnu Štěstěny
pozvednutý jsem seděl,
obdařen rozmanitým prospěchem
a korunován květinami.
Jakkoli jsem vzkvétal
šťastný a blažený,
teď padám z vrcholu
zbaven slávy.

Kolo štěstí se otáčí,
skláním se před hrozbami
a jiný se zvedá do výšin:
příliš rychle vyzdvihován
sedí král na druhé straně.
Ať se má na pozoru před pádem,
neboť pod osou kola pozorujeme
královnu Hekabé*.

* Druhá manželka posledního trojského krále Priama, jehož přežila, jakož i všechny své syny, mj. Hektóra i Parida.

Olim lacus colueram (53v-54r)

OLIM. lacus colueram.
olím pulcher extíteram.
dum cígnus ego fueram.

míser míser.

Reft: Modo níger
et ustus fortíter.

Girat regirat carcifer.
propinat me nunc dapífer.
me rogus urít fortíter.
miser miser.

Mallem ín aquís vívere.
nudo semper sub aere.
quam ín hoc mergi pipere.
míser míser.

Eram nive candidior.
quavis ave formosíor.
modo sum corvo nígrior.
miser miser.

Nunc ín scutella iaceo.
et volítare nequeo.
dentes frendentes vídeo.
míser míser.

Kdysi jsem žila na jezeře,
kdysi jsem byla krásná,
to když jsem ještě bývala labutí.

Běda, běda!

Ref.: Nyní černám
a peču se!

Oheň mne velmi silně spaluje,
kuchař mě otáčí na rožni,
stolník mne již nese na stůl.
Běda, běda!

Chtěla bych žít ve vodě
a vždy létat ve vzduchu,
namísto ponoření do této omáčky.
Běda, běda!

Byla jsem bělejší než sníh,
krásnější než kterýkoli jiný pták,
teď jsem černější než havran.
Běda, běda!

Teď ležím na talíři,
nikdy už nepoletím,
již vidím obnažené zuby.
Běda, běda!

Omnia sol temperat (str. 56v)

OMNIA. Sol temperat
purus et subtilís.
novo mundo reserat
facíes aprílís.
ad amorem properat
anímus herilis.
et íocundis ímperat
deus puerilis.

Rerum tanta novítas
ín solemní vere.
et verís auctorítas
íubet nos gaudere.
vías prebet solitas
et ín tuo vere.
fides est et probitas
tuum retínere.

Ama me fidelíter
fidem meam nota.
de corde totaliter
et ex mente tota.
sum presentialiter
absens ín romata.
quísquís amat talíter
volvítur ín rota.

Solde ih noch den tach geleben
dacz ih wunschen solde.
nah der diu mir froude geben mach
ob si noh wolde.
mín hercze můz nah ir streben
mohtih si han holde
so wolde ih ín wunne sweben
swere ih nímmer dolde.

Slunce vše zahřívá
čistě a jemně,
opět se světu zjevuje
tvář dubna,
lidská duše
je pobízena k lásce
a radostem ovládaným
božím kloučkem.

Všechna tato znovuzrození
v jarním veselí
a síla jara
nám přikazují oslavovat,
ukazují dobře známé cesty
a v tom jarním čase
je čestné a správné
vzít si, co je tvé.

Miluj mne věrně,
pohleď, jak jsem věrný:
celým svým srdcem
a celou svou duší
jsem s tebou,
i když jsme si vzdáleni.
Kdokoli miluje,
v kole se točí.

Snad se ještě dožiji dne,
že bych mohl požádat
o tu, která mi může dát radost,
pokud by jen chtěla.
Mé srdce se o ni musí snažit,
abych ji mohl mít.
Tak bych se chtěl vznášet v blaženosti,
nikdy těžce trpět.

Veris leta facies (str. 57r-57v)

VERIS. Leta facies.
mundo propinatur
hýemalis acies
vícta iam fugatur
ín vestítu vario
phebus príncipatur
nemorum dulcisonoque
cantu celebratur.

Flore fusus gremío
phebus novo more.
rísum dat hac vario.
íam stípate flore.

Veselá tvář jara
obrací se k světu,
pichlavá zima
prchá poražena
ozdobena rozličnými barvami.
Sluneční bůh vládne
a líbezně znějící lesy
jej chválí zpěvem.

Ležíc v lůně květeny
Sluneční bůh ji obnovuje z kómatu:
Směje se teď pokryta
mnohabarevnými květy

zephýrus nectareo
spírans ín odore.
certatím pro bravío
curramus ín odore.

Litteratos convocat.
decus vírgínale.
laícorum execrat
pectus bestíale.
cunctos amor íncítat
per íubar estivale.
venus se communícat
per nomen generale.

Cytharizat cantíco.
dulcis phylomena.
flore rídent vario.
prata iam seréna.
salít avíum
silve per amena.
chorus promít vírgínum
iam gaudia millena.

In liehter varwe stat der walt
der vogele schal nu donet.
diu wunne ist worden manich wilt
des meíen tugende chwnet.
senide hebe wer were alt.
Dasch díu czit so so schoenet.
Her meíe íu ist der bris gecalt.
Der wínder si gehoenet

Zefyr (západní vítr) dýchá nektar,
jenž cítit je ve vánku.
Vzhůru utkat se
o ceny lásky!

Učenec vzývá
panenskou krásu,
laici ji proklínají
jako zvířecí hruď.
Láska každého podněcuje
paprsky léta.
Venuše se prohlašuje
božstvem všech.

Jako harfa
sladce zpívá slavík,
mnohými květy
louky se smějí,
hejna ptáků
povstávají z lesů,
sbor dívek
slibuje tiseceré radosti.

Les stojí ve světlé barvě,
ptáci nyní zpívají,
slast nastává mnoha způsoby,
ctnost Máje ovládá
touha po lásce. Kdo by byl starý
když ja tak krásný čas?
Pane Máji, vám byla dáno ocenění,
zima je zesměšněna.

Ecce Gratum (str. 59r-59v)

ECCE. Gratum et optatum.
ver reducit gaudia.
purpuratum floret pratum.
sol serenat omnía.
iam iam cedant trístia
estas redit nunc recedit,
hýemis sevícia.

Iam líquescít et descrescit
grando níx et echera.
bruma fugit. et iam surgit.
ver estatis ubera
íllí mens est mísera.
quí nec vívít nec lascívít
sub estatis dextera.

Gloriantur. et letantur
ín melle dulcedínís.
qui conantur. ut utantur.
premío cupídínís.

Hle, milované a vytoužené
jaro přináší zpět radost,
louka fialově květe,
slunce vše chlácholí.
Už už odkládají smutek.
Vrací se teplo, teď odchází
otroctví zimy.

Už tají a ubývají
kroupy, sníh a tak dále,
mlha prchá a už se objevuje
úrodné teplo jara.
Ubohá je mysl toho,
kdo nežije, ani se neraduje
pod pravicí (silou) tepla.

Oslavují a radují se
v medové sladkosti
ti, kteří se snaží, aby si užili
Amorovu prémii.

símus íussu cýpridis. gloriantes et letantes. pares esse parídis.	Na rozkaz Cyprie* oslavujme a radujme se připraveni být Paridem!
Ze niwen vrouden stat mín můt. hohe sprah ein schone wíp. ein ritter mínen willen tůt. der hat geliebet mir den lip. ích wil ím íemmer holder sín danne deheínem mage mín íh erzheíge íme wíbes triwe schin.	**V** očekávání radosti se mi zvedla nálada!, zvolala krásná žena. Rytíř plní mou vůli. Potěšil mne na těle. Budu ho mít stále ráději - víc než kteréhokoli svého příbuzného. Ukážu mu skutečnou oddanost ženy.

*Cypria – dnes již ztracená starověká řecká báseň, součást cyklu vyprávějícího historii trojské války, ve středověku všeobecně dobře známá.

Floret silva nobilis (str. 60v-61r)

FLORET. Silva nobilís floribus et folíís.	**N**a stromech raší květy a listy.
ubi est antíquus meus amícus hínc equítavít eia quís me amabít.	Kde je starý můj milý? Odjel pryč, ach, kdo mne bude milovat?
Reft. **F**loret silva undíque nah mine gesellen ist mir we.	Ref.: **S**tromy raší všude kolem a já toužím po svém milém.
Grůnet der walt allenthalben. wa ist mín geselle alsen lange der ist geríten hínnen owi wer sol mich minnen	**S**tromy se zelenají všude kolem, kde je můj milý tak dlouho? Odjel pryč, ó jej, kdo mne bude milovat?

Virent prata hiemata (str. 61r-61v)

VIRENT. Prata hiemata tersa rabie. florum data mundo grata. rident facie. solis radio nítent algent rubent candent ueris ritus íura pandent ortu uario.	**Z**elenají se louky po odchodu zimního běsnění, půvabný svět rozdává květy, smějící se tvář slunce je ozařuje, třpytí se, blyští, červenají se, bělají, rozpínají se dle práva jarních obřadů původu různého.
Aues dulci melodia sonant garrule omni uía uoce pía uolant sedule et ín nemore. frondes flores et odores sunt ardescunt íuníores hoc in tempore.	**P**táci sladkou melodii štěbetavě zpívají, na všech cestách zbožně volají a horlivě létají po lesích. Listy, květy a vůně rozpalují mladíky v pravý čas.

Congregatur augmentatur
cetus íuuenum.
adunatur colletatur
chorus uírgínum
et sub tilía
ad choreas uenereas
salit mater inter eas
sua filia.

Schází se převeliký
dav mladíků,
shlukuje se dohromady
zástup panen
a pod lípou
na velebné chorey (kolové tance se zpěvem)
tančí matka mezi
svými dcerami.

Restat una quam fortuna
dante uenerre
clarens luna oportuna
ob quam uulnerre
dans suspiria
preelecta símplex recta
cordi meo est ínvecta
mutans tristia

Zústává ta, kterou Štěstěna
obdařila úctíváním,
měsícem příhodně osvícená.
Proto mne zraňuje (láska k ní)
a povzdechnu si.
Předurčená prostě
vpadla přímo do mého srdce
a změnila smutek (v radost).

Quam dum cerno desuperno
puto uígere.
cuncta sperno donec cerno
solam tenere.
hanc desidero
ulnís plecti et subnecti
loco leto ín secreto
si contíngero.

Až když výše uvedené pozoruji,
cením si života.
Vše odmítám, dokud nezpozoruji
slunce vládnout.
Do té doby toužím
pažemi tepajícími a poutajícími
zde zemřít v tajnosti,
pokud se s ní setkám.

So wol dir meie wie du scheidest
allez ane haz.
wie wol du die boume cleidest
unde die heide baz.
diu hat varue me
du bist churzer ih pín langer
also stritent si uf dem anger
blůmen unde chle.

Tak blaze tobě, Máji, jak urovnáváš
všechno bez hádky,
jak oblékáš lesy
a louky ještě krásněji.
Ty mají ještě barev víc.
„Ty jsi kratší, já jsem delší!“,
tak se v trávníku hádají
květiny a jetel.

Tempus transit gelidum (str. 61v-62r)

TEMPVS. Transit gelidum.
mundus renouatur.
uerque redit floridum
forma rebus datur
auis modulatur
modulans letatur
lucidior
et leníor
aer iam serenatur
iam florea
iam frondea
silua comís densatur.

Čas mrazivý přešel,
svět se obnovuje,
navrací se kvetoucí jaro,
věce dostávají půvab.
Pták zpívá,
zpívající se veselí.
Zářivější
a vlídnější
vzduch se již projasňuje,
již kvetoucí,
již zelený
vlídný les obrůstá.

Ludunt super gramina
uírgínes decore.
quarum noua carmína

Na trávníku si hrají
půvabné panny,
na něm nové písně

dulci sonant ore
annuunt fauore.
uoluchres canore
fauent et odore
tellus picta flore
corrigitur
et scíngitur
et tangitur amore
uírgíníbus
et auíbus
strepentibus sonore.

pějí sladkými ústy.
Jako každý rok s oblibou
ptactvo zpívá,
přispívá i vůní
země květem malovaná.
Srdce je
obklíčeno
a zasaženo láskou
panen
a ptáků,
kteří lomozí povykem.

Tendit modo retia
puer pharetratus
qui deorum curia
prebet famulatus.
cuíus domínatus.
nímíum est latus
per hunc triumphatus.
sum et sauciatus.
pugnaueram
et fueram
ín prímis reluctatus
et iterum
per puerum
sum ueneri prostratus.

Napíná jen sítě
chlapec toulcem vyzbrojený,
jenž na dvoře bohů
poskytuje služby,
jehož panství
je příliš rozsáhlé,
jehož prostřednictvím
jsem vítězem i poraženým:
bojoval jsem
a vzpíral se
napoprvé,
a napodruhé
mne pomocí chlapce (Amora)
Venuše porazila.

Vnam huíus uulnere
saucíus amauí.
quam sub firmo federe.
míchi copulauí.
fidem coníurauí
fidem uiolauí
rei tam suauí
totum medicauí
quam dulcia
sunt basia
puelle iam gustauí
nec cinamum
et balsamum
esset tam dulce fauí.

Jednou ranou Amora
zasažen, zamiloval jsem se,
jako pod mocnou smlouvou
jsem se k němu připoutal.
Věrnost, kterou jsem odpřísáhnul,
věrnost, již jsem porušil.
Věci tak příjemné
mne zcela vyléčily.
Jak sladké
jsou polibky.
Dívky! Již jsem ochutnal,
ani skořice
s balzámem
nebyla by tak sladká, dopřál jsem si!

Vrowe ih pín dir undertan.
des la mich geníezen
ih díene dir so ih beste chan
des wil dih verdríezen.
nu wil du míne sínne
mit díme gewalte slíezen.
nu wold ih díner mínne
vil sůze mínne niezen.
vil reine wip
din schoner lip
wil mih ze sere schiezen

Paní, já ti podléhám,
nech mne si to užít.
Sloužím ti, jak nejlépe svedu.
To tě chce omrzet?
Teď chceš mé smysly
násilně zavřít,
teď když jsem se chtěl tvou láskou,
tůze sladkou potěšit?
Přečistá ženo,
tvé krásné tělo
mne chce bolestně odmršit.

uz díme gebot
ih nímmer chume
obz alle wibe hiezen.

Na tvůj příkaz
nikdy nepřijdu,
ani kdyby mne všechny ženy volaly.

Veris dulcis in tempore (str. 64r)

UERÍS. Dulcis in tempore
florenti stat sub arbore
Juliana cum sorore
Dulcis amor.
Reft. **Q**ui te caret hoc tempore.
fit uilior.

Ecce florescunt arbores
lascíue canunt uoluchres
inde tepescunt uírgínes.
dulcis amor.

Ecce florescunt lilia
et uírgínes dant agmína
summa deorum carmína
dulcis amor

Si tenerem quam cupio
in nemore sub folio
osculárer cum gaudio
dulcis amor.

V sladkém jarním čase
stojí pod rozkvetlým stromem
Juliana se sestrou.
Sladká lásko!
Ref.: **T**en, kdo tě v tomto čase miluje,
stává se bezcenným.

Hle, jak kvetou stromy,
ptáci rozpustile zpívají,
čímž rozněcují v pannách touhu.
Sladká lásko!

Hle, jak kvete lilie
a zástupy panen pějí
písně nejvyššímu z bohů.
Sladká lásko!

Kdybych mohl objímat tu, jíž miluji
v lese pod listy,
s radostí bych ji líbal.
Sladká lásko!

Veni, veni, venias (str. 69v)

VENI. Ueni uenías
me me mori facias
hyrca hýrce nazaza trilliriuos.

Pulchra tibi facies
oculorum acies
capillorum series
o quam clara species.

Rosa rubicundior
lilio candidior
omnibus formosior
semper ín te glorior.

Chume chume geselle min
ih enbite harte din.
ih enbite harte din
chum chum geselle min.

Sůzer roservarwer munt
chum und mache mich gesunt.
chum und mache mich gesunt.
sůzer roservarwer munt.

Přijď, přijď, když přicházíš,
nenechej mne zemřít.
Kozle. kozle, nazaza, trillirivos ...

Tvá krásná tvář,
bystrost zraku,
řada vlasů,
ó jak jasná podoba.

Červenější než růže,
bělejší než lilie,
krásnější než ostatní,
tebou se vždy chlubím.

Pojď, pojď moje milovaná.
Dychtivě tě očekávám.
Dychtivě tě očekávám.
Pojď, pojď, moje milovaná.

Sladká ústa barvy růže.
pojďte a uzdravte mne.
Pojďte a uzdravte mne,
sladká ústa barvy růže.

Tempus est iocundum (str. 70v)

TEMPVS. Est íocundum
o uírgines
modo congaudete
uos íuuenes.
o. o. totus floreo.
Reft. Iam amore uírginali
totus ardeo
nouus nouus amor
est quod pereo.

Cantat phýlomena
síc dulciter
et modulans audítur
íntus caleo.
o. o. totus floreo.

Flos est puellarum
quam diligo
et rosa rosarum,
quam sepe uídeo
íntus caleo.
o. o. totus floreo.

Mea me confortat
promíssio
mea me deportat
negatio.
o. o. totus floreo.

Mea mecum ludit
uírgínítas
mea me detrudit
símplícítas
o. o. totus floreo.

Sile phýlomena
pro tempore,
surge cantilena
de pectore
o. o. totus floreo.

Tempore brumali
uír patiens
animo uernali
lascíuíens.
o. o. totus floreo.

Vení domicella
cum gaudio
uení uení pulchra
iam pereo
o. o. totus floreo.

Veselý je čas,
ó panny,
potěšte se s nimi,
vy mládenci.
O, o, celý kvetu.
Ref.: Teď panenskou láskou
cele hořím.
Nová, nová láska
je to, čím zmírám.

Slavík zpívá
tak sladce
a to, že ho zpívat poslouchám,
mne uvnitř rozpaluje.
O, o, celý kvetu.

Květ je dívčí,
jak to mám rád,
a růže růží,
jak stále vidím:
to mne uvnitř rozpaluje.
O, o, celý kvetu.

Příslib mne
povzbudí,
odmítnutí mne
pošle pryč.
O, o, celý kvetu.

Panenství si se mnou
zahrává,
má prostota
mne drží zpátky.
O, o, celý kvetu.

Zmlkni slavíku
na chvíli,
vstup písničko
do hrudi.
O, o, celý kvetu.

V zimním čase
je muž trpělivý,
závan jara
v něm vzbuzuje touhu.
O, o, celý kvetu.

Přijď, paní,
s radostí,
přijď, přijď, krásná,
již zmírám.
O, o, celý kvetu.

Si puer cum puellula (str. 71v-72r)

SI. Puer cum puellula
moraretur in cellula.
Felix coníunctio
amore succrescente
pariter e medio
propulso procul tedio.
Fit ludus ineffabilis.
membris desertis labilis.
Ich sich den morgen sterne brehen
nu helt la dich niht gerne sehen
uíl liebe dest min rat
swer tovgenlichen minnet wie tugentlich daz stet
da frivnschaft hůte hat.

Když mladík s dívkou
dlí v komůrce,
šťastni jsou v spojení,
láska povstává
mezi nimi,
stud je odložen.
Začíná nepopsatelná hra
údů, opuštěných rtů.
Vidím zářit jitřenku,
teď se hrdino nenechej vidět.
Miláčku, to je má rada.
Když se milují tajně, jak ctnostné to je,
na lehkomyslnost dávat pozor.

Ich was ein chint so wolgetan (str. 72r-72v)

ICH. was ein chint so wolgetan.
uirgo dum florebam.
do brist mích diu werlt al.
omníbus placebam.

Reft. **H**oy et oe
maledicantur tylie
iuxta uíam posite

Ia wolde ih an die wisen gan.
flores adunare.
do wolde mich ein ungetan
ibi deflorare.

Er nam mích bi der wizen hant.
sed non índecenter.
er wist mich diu wise lanch
valde fraudulenter.

Er graif mír an daz wize gewant.
valde indecenter
er fúrte mih bi der hant
multum uiolenter

Er sprach vrowe gewir baz.
nemus est remotum.
dirre wech der habe haz
planxi et hoc totum

Iz stat eín línde wolgetan.
non procul auía
da hab ich míne herphe lan
timpanum cum lýra.

Do er zů der linden chom.
dixit sedeamus.

Byla jsem dítko tak sladké,
panna v rozkvětu,
celý svět mne okouzloval,
všemu jsem věřila.

Ref.: **Ó** jej, ó je!
pohaněna pod lípou
stojící u cesty!

Tehdy jsem chtěla jít na louky
trhat květiny,
tam chtěl mne darebák
připravit o panenství.

Vzal mne za bílou ruku
ale ne neslušně,
vlekl mne pěšinou
velmi lstivě.

Uchopil mne za bílý šat
velmi neslušně,
vedl mne za ruku
velkým násilím.

Řekl:"Paní, pojdme,
les je daleko."
Budíž prokleta ta cesta,
naříkala jsem na celé toto místo.

Tam stála hezká lípa
nedaleko cesty,
tam zanechala jsem svou harfu,
bubínek s lyrou.

Když pod tu lípu přišel,
řekl:"Posaďme se."

div mínne twanch sere den man
ludum faciamus.

Er graif mír an den wizen lip.
non absque tímore.
er sprah ich mache dich ein wip
dulcis es cum ore.

Er warf mír ůf daz hemdelín.
corpore detecta.
er rante mir in daz purgelin
cuspide erecta.

Er nam den chocher unde den bogen.
bene uenabatur.
der selbe hete mích betrogen
ludus compleatur.

Láska muže změnila:
"Zahrajeme si."

Uchopil mé bílé tělo
ne beze strachu,
řekl: „Udělám z tebe ženu,
sladká je tvoje tvář.“

Svlékl mi košilku,
tělo obnažil,
pak klín můj proklál
kopím vztyčeným.

Vzal toulec a luk,
dobře si zalovil,
mne oklamal,
hru dokončil.

Sic mea fata (str. 82r-82v)

SÍC. mea fata canendo solor.
ut nece proxíma facit holor.
roseus effugit ore color.
blandus ínest meo cordi dolor
cura crescente
labore uígente
uígore labente
míser morior.
Hei morior hei morior hei morior
ut quod amem cogor sed non amor.

Si me dignetur quam desídero
felicitate iouem suppero.
nocte cum illa si dormíero
si sua labra semel suxero.
mortem subíre.
placenter obíre.
uítamque finíre
libens potero
hei potero hei potero hei potero
tanta si gaudia recepero.

Vbera cum anímaduerterem
optauí manus ut ínuoluerem
simplicibus mammís ut alluderem
sic cogitando sensi uenerem.
sedit ín ore
rosa cum pudore.
pulsatus amore
quod os lamberem
Hei lamberem hei lamberem hei lamberem
luxuriando per caracterem.

Tak mne můj osud těší,
jako labuť, když zpívá před smrtí.
Barva růžová vyprchala z úst,
není v mém srdci bolest vábivá.
Starost roste,
strast sílí,
svěžest uniká,
ubohý umírám,
hej umírám, hej umírám, hej umírám!
Protože miluji, ale nejsem milován.

Uzná-li mne za hodna, jak toužím,
plodností Jova předčím,
budu-li s ní v noci spát,
budu-li její rty jedinkrát sát.
Smrt se blíží,
touha umírá,
a život končí,
rád, budu-li moci,
hej budu-li moci, hej budu-li moci, hej budu-li moci,
jestliže přijmu velké potěšení.

Na ňadra když bych obrátil pozornost,
ruce jsem vyvolil, abych je zahalil,
hrál bych si s nahými prsy.
Když tak o tom přemýšlím, pocítil jsem Venuši,
mešká v ústech,
růže se studem,
tepu láskou,
ježto ústa bych líbal,
hej líbal bych, hej líbal bych, hej líbal bych,
musím hýřit charakterem.

Estuans interius (str. 84r-85v)

ESTVANS. Interíus ira uehementi.
in amaritudine loquar mee menti.
factus de materia cínís elementi.
folío sum similis de quo ludunt uenti.

Cum sit enim proprium uíro sapienti.
supra petram ponere sedem fundamenti.
stultus ego comparor fluuío labenti.
sub eodem tramíte nunquam permanenti.

Feror ego ueluti síne nauta nauís.
ut per uías aeris uaga fertur auís.
non me tenent uíncula non me tenet clauís.
quero míchi similes et adíungor prauís.

Mihi cordis grauítas res uídetur gravuís.
iocus est amabilís. dulciorque fauís.
quícquid uenus ímperat labor est suauís.
que nunquam in cordibus habitat ignauís.

Via lata gradior more íuuentutis
inplícor et uítíís ímmemor uírtutis.
uoluptatis auídus magis quam salutis.
mortuus ín aníma curam gero cutis.

Presul discretissíme ueníam te precor.
morte bona morior dulci nece necor.
meum pectus sauciat puellarum decor
et quas tactu nequeo saltem corde mechor.

Res est arduissíma uíncere naturam.
in aspectu uírgínís mentem esse puram.
íuuenes non possumus legem sequí duram.
íuuenumque corporum non habere curam.

Quís ín ígne positus ígne non uratur.
quís papie demorans castus habeatur.
ubi uenus digito íuuenes uenatur.
oculis íllaqueat facie predatur.

Si feras ypolítum hodie papíe.
non erít ỳpolitus ín sequenti die.
ueneris ad thalamum omnes ducunt uíe,
non est ín tot turribus turris galathie.

Secundo redarguor etiam de ludo.
sed cum ludus corpore me dímíttat nudo.
frigidus exterius mentís estu sudo.
tunc uersus et carmína meliora cudo.

Tertio capitulo memoro tabernam.
illam nullo tempore spreuí neque spernam.
donec sanctos angelos ueníentes cernam.
cantantes pro mortuis requíem eternam.

Meum est propositum in taberna mori.
ubi uína proxima moríentis ori.
tunc cantabunt letíus angelorum chorí.
deus sit propítíus isti potatori.

Uvnitř hořím prudkým hněvem,
rozlícen říkám si od srdce:
Jsem stvořen z hmoty elementů popela,
jsem jako list, s nímž si vítr pohrává.

Byť náleží k způsobům moudrých
položit základy na skále,
pošetile si připadám jako řítící se řeka,
která nikdy nepřiteče na totéž místo.

Jsem unášen jako loď bez kormidelníka,
vznáším se jako pták po vzdušných cestách,
žádné okovy mě nedrží, žádné klíče mě nedrží.
Hledám sobě podobné a nacházím špatné.

Vážnost srdce se mi zdá být věcí obtížnou,
žertování je příjemné a sladší než med.
Co Venuše přikazuje, to je příjemná práce,
která nikdy neobývá netečná srdce.

Kráčím po široké cestě umírajícího mládí,
zaplétám se do neřesti, ignoruji ctnost,
toužím po radosti, víc než po spáse.
Jsem mrtev v duši, starám se jen o kůži.

Moudrý opate, prosím tě o shovívavost.
Zemřu dobrou smrtí, sladká smrt mě zabije,
mé srdce je raněno krásou dívek
a koho se nemohu dotýkat, s tím mohu tančit v srdci.

Je nesmírně obtížné překonat přírodu,
zůstat čistý při pohledu na pannu.
Mladí nemůžeme dodržovat přísná pravidla
a ignorovat mladá těla.

Kdo se nespálí, když je v ohni?
Kdo může zůstávat bezúhonný v Pavii,
kde Venuše přichází na mladé lidi hnutím prstu,
tváří svůdných očí je láká do pastí?

Vypraví-li se dnes Hippolyt do Pavie,
následujícího dne už nebude Hippolytem.
Všechny cesty vedou do venušiny ložnice.
Mezi tolika věžemi není věž ctnosti.

Zadruhé mne také přivádí zpět ku hře.
Ale pokud mne hra nahého těla propustí,
zvenčí chladný, v mysli se potím,
tu vytvořím ty nejlepší verše a písně.

Ve třetí kapitole vzpomenu hospody.
Nikdy jsem je nezavrhoval, ani nikdy nevrhnu,
dokud neuvidím přicházet svaté anděly
zpívající za mrtvé: „Pokoj věčný“.

Mým předsevzetím je zemřít v hospodě,
aby víno bylo blízko k ústům umírajícího.
Tu budou andělské sbory radostněji zpívat:
„Bože, slituj se nad tímto pijákem.“

Poculis accendítur aními lucerna.
cor ínbutum nectare. uolat ad superna.
míchí sapit dulcíus uínum de taberna.
quam quod aqua míscuít presulis píncerna.

Loca uítant publica quídam poetarum.
et secretas elígunt sedes latebrarum.
student instant uígílant nec laborant parum.
et uíx ex índe reddere possunt opus clarum.

Ieíunant et abstínent poetarum chori.
uítant rixas publícas et tumultus fori.
et ut opus faciant quod non possít mori.
moríuntur studio subditi labori.

Tales uersus facio quale uínum bibo.
nichil possum facere nisi sumpto cibo.
níchil ualent penítus que íeíunus scribo.
nasonem post calíces carmíne preibo.

Michi nunquam spírítus poetriæ datur.
nisi príus fuerit uenter bene satur.
dum ín arce cerebri bachus dominatur.
ín me phebus írruít et míranda fatur.

Unícuíque proprium dat natura munus.
ego numquam potuí scribere íeíunus.
me ieiunum uíncere posset puer unus.
sítím et íeíunium odi tamquam funus.

Unicuique proprium dat natura donum.
ego uersus facíens bibo uínum bonum.
et quod habent purius dolia cauponum.
tale uínum generat copiam sermonum.

Ecce mee proditor prauítatis fuí.
de qua me redarguunt seruíentes tui.
sed eorum nullus accusator fui.
quamuís uelínt ludere secundoque frui.

Iam nunc in presentía presulis beati.
secundum dominici regulam mandati.
mittat in me lapidem neque parcat uati.
cuíus non est animus conscíus peccati.

Sum locutus contra me quíc quíd deme nouí.
et uírus euomuí quod tam díu fouí.
uíta uetus displicet mores placent nouí.
homo uídet facie corda patent jouí.

Nam uírtutes diligo uítiís irascor.
renouatus animo spíritu renascor.
quasi modo genitus nouo lacte pascor.
ne sit míchí amplíus uanitatis las cor.

Electe coloníe parce nunc egenti.
fac misericordiam ueniam petenti.
et da penitentiam culpe penítentí.
feram quicquid iusseris animo libenti.

Pohár zapaluje lampu ducha,
srdce nasycené nektarem letí do výšin.
Víno z hospody mi chutná jako sladší
než to, které číšník smíchal s vodou.

Někteří básníci se vyhýbají veřejným místům
a vybírají si tajné a skryté místo,
namáhají se, vytrvávají, jsou pečliví, ani nepracují málo,
a přesto nakonec sotva mohou vykonat slavné dílo.

Hladoví a abstinují zástupy básníků,
vyhýbají se hádkám lidu i shonu tržiště,
a aby vytvořili dílo, jež by bylo nesmrtelné,
umírají úsilím oddáni práci.

Tvořím verše o tom, jaké víno piju.
Nemohu dělat nic, než že vydatně jím.
Co píšu střízlivý, to nestojí za nic,
po číši mohu písní překonat Ovidia.

Nikdy mi není dán duch poezie,
není-li žaludek předem dobře nasycen.
Když Bacchus vládne v hradu mého mozku,
Apolón do mne vstoupí a hlásá zázračné věci.

Příroda dává každému jeho vlastní dar:
Já nikdy nebyl schopen psát nalačno.
Mám-li hlad, i chlapec nade mnou zvítězí.
Žízeň a hlad jsou mi odporné jako pohřeb.

Příroda dává každému jeho vlastní dar:
Když píšu verše, piju víno dobré
a to nejčistší, jaké obsahují sudy hostinských.
Takové víno plodí bohatství řeči.

Hle, byl jsem zrádcem své vlastní pošetilosti,
za což se na mne tví služebníci zlobí,
ale nikdo z nich mne neobviňuje,
neboť se také chtějí bavit a užívat si.

Již nyní mají dobří vládcové
mandát vládnout druhým pánům.
Kdo po mě hodí kamenem a neušetří básníka,
jehož srdce si není vědomo žádného hříchu?

Mluvím sám proti sobě, co o sobě vím,
a chrlím jed, který jsem v sobě tak dlouho držel.
Starý život se mi nelíbí, líbily by se mi nové mravy.
Člověk vidí tvář, ale Bohu se otvírá srdce.

Ctnosti miluji, zlobím se pro zlozvyky,
s obnoveným elánem se znovu rodím,
saju jako novorozenec,
aby mé srdce nebylo již déle prázdné.

Vyvolený Kolíne (arcibiskupství), ušetři chudáky,
dej milost těm, kteří žádají o odpuštění,
a kajícníkům vyznávajícím svou vinu.
Ponesu, cokoli duše přikáže obětovat.

Assis ergo subdítís immemor irarum.
parcit ením subditis leo rex ferarum.
et uos idem facite príncipes terrarum.
quod caret dulcedíne nimis est amarum.

Cum sit fama multiplex de te díuulgata.
ueritati consonent omnía prolata.
colorare stultum est bene colorata.
et non decet aliquem serere iam sata.

Raptus ergo specie fame decurrentis.
uení non ímodícum uerba dare uentis.
sed ut rorem gratie de profundo mentis.
precepit sed domínus trahat offerentis.

Vide si complaceat tibi me tenere.
in scribendis litteris certus sum ualere.
et si forsan accidat opus ímmínere
uíces in dictamine potero supplere.

Hoc si recusaueris audi quod attendas.
paupertatis oneri pie condescendas.
et ad penas homínís huíus depellendas.
curam alíquatenus numeris impendas.

Pater mi sub treuí tam multa comprehendi.
quía doctis decens est modus hic loquendi.
et ut prorsus resecem notam applaudendi.
non ín uerbo loícus placuit protendi.

Jako lev, král zvířat, šetří své poddané,
poddaní proto zapomínají na svůj hněv,
dělejte to také tak, vládcové zemí.
Co postrádá sladkost, je příliš hořké.

S mnohonásobnou pověstí o tobě rozšiřovanou
souzní pravdivě vše, co bylo vysloveno:
je hloupost barvit, co je pěkně barevné,
a nesluší se osívat cokoli již oseté.

Uchvácen kouzlem tvé dokonalé pověsti,
není to jen podivné dávání slov do větru,
ale přikazuje Pán,
aby nápadník vynesl rosu díků z hloubi mysli.

Podívej, pokud by tě potěšilo udržet si mě,
jsem si jist, že budu schopen psát dopisy,
a pokud by k tomu mělo dojít,
že budu schopen opět naplnit sloh.

Pokud to ale odmítneš, měla bys pozorně naslouchat
obtížím mé nouze, jimž by ses měla laskavě podvolit,
a aby nouze tohoto muže byla odstraněna,
měla bys mu věnovat nějakou malou péči.

Otče, jak mnoho je obsaženo v tak malém kousku.
Protože takový způsob mluvy náleží vzdělancům,
a abych předešel obvinění, že se přeceňuji,
uznal jsem za vhodné neprotahovat to již ani o slovo.

In taberna quando sumus (str. 87v-88r)

IN taberna quando sumus.
non curamus quíd sit humus.
sed ad ludum properamus.
cuí semper ínsudamus.
quid agatur ín taberna
ubi nummus est pincerna.
hoc est opus ut queratur.
sed quíd loquar audíatur.

Quídam ludum quídam bibunt.
quídam indiscrete vívunt
sed in ludo quí morantur.
ex híís quídam denudantur.
quídam ibi vestíuntur.
quídam saccis induuntur.
ibi nullus tímet mortem.
sed pro bacho míttunt sortem.

Primo pro nummata víní.
ex hac bíbunt libertíní.
semel bíbunt pro captívís.
post hec bibunt ter pro vívís.
quarter pro christianís cuntis.
quínquies pro fidelibus defunctis.

Když jsme v hospodě,
nedbáme o nic vážného,
nýbrž ku hře spěcháme,
u niž se vždy zapotíme.
Jak to chodí v hospodě,
kde peníze jsou číšníkem,
tohle je dílo až běda,
ale poslouchá, co se mu říká.

Někteří hrají, někteří pijí,
jiní zas nezřízený život vedou.
Leč z těch, kdož hry se nasytit nemohou,
mnozí skončí donaha odřeni,
někteří zdobně oděni,
jiní jen v pytlích oblečeni.
Avšak nikdo nepřemýšlí nad smrtí,
ale pro Bakcha z karet losují:

Padne-li jednička (eso), pijí za víno laciné,
jenž však svobodně lze pít.
Pakliže padne dvojka, pijí za vězně,
při trojce pak pijí za živé.
Padne-li čtyřka, pijí za všechny křesťany,
padne-li pětka, pijí za smrt poctivou,

sexies pro sororibus vanis.
septíes pro mílítibus sílvanís.

Octies pro fratribus perversis.
novíes pro monachis dispersis.
decies pro navígantibus.
undecies pro discordantibus.
duodecies pro penítentibus.
tredecies pro íter agentibus.
tam pro papa quam pro rege.
bíbunt omnes síne lege.

Bibit hera bibit herus.
bibit miles bibit clerus.
bibit ille bibit illa.
bibit servus cum ancilla.
bibit velox bibit piger.
bibit albus bibit niger.
bibit constans bibit vagus.
bibit rudis bibit magus.

Bibit pauper et ergotus.
bibit exul et ignotus.
bibit puer bibit canus.
bibit presul et decanus.
bibit soror bibit frater.
bibit anus bibit mater.
bibit ista bibit ille.
bibunt centum bibunt mille.

Parum durant centum sex nummate.
ubi ipsi immoderate
bíbunt omnes síne meta.
quamvís bibant menta leta.
sic nos rodunt omnes gentes.
et sic erímus egentes.
qui nos rodunt confundatur.
et cum íustis non scribantur.

když šestka, za děvky,
když sedmička, za zbojníky.

Padne-li osmička, pijí za bratry zhýralé,
když devítka, za mnichy rozptýlené po světě,
když desítka, za lodivody,
jedenáctka (spodek) za ty, jež spory vedou,
dvanáctka (svršek) za poutníky,
král za cestu vyhnanců.
Jako za papeže, tak i za krále,
pijeme všichni bez omezení.

Pije paní, pije pán,
pije voják, pije kněz,
pije on, pije ona,
pije sluha, stejně jako služka,
pije čipera, pije lenoch,
pije bílý, pije černý,
pije pecivál, pije tulák,
pije hloupý, pije vzdělaný.

Pije chudý a nemocný,
pije psanec i cizinec,
pije chlapec, pije stařec,
pije biskup ba i jáhen,
pije sestra, pije bratr,
pije bába, pije matka,
pije tenhle, pije ta,
pije sto, pije tisíc.

Šest set poctivých mincí není dosti
pro ty, kdož neznají míru.
Pijí jednu od druhé,
arci pitím smrt pochopili.
Jsme ti, jímž každý nadává,
a tak budeme nuzní.
Však ti, co urážejí nás, špatně skončí
a nikdy nebudou patřit mezi řádné.

Bacche bene venies (str. 89r)

BACCHE. Bene venies gratus et optatus.
per quem noster animus fit letificatus.

Reft. Istud vínum bonum vínum. vínum generosum.
reddit vínum curíalem probum animosum.

Iste cyphus concavus de bono mero profluus.
síquís bibit sepíus: satur fit et ebríus.

Hec sunt vasa regía quíbus spolíatur.
ierusalem et regalis babilon ditatur.

Bakcha pěkně přivítejme, veselého a srdečného,
díky němuž se naše srdce stává šťastným.

Ref.: Tohle víno, dobré víno, víno ušlechtilé,
dělá člověka družnějším, smělejším a oduševnělejším.

Tato prázdná číše s dobrým vínem přetéká,
kdo hodně pije, bude nasycen a opilý.

Tu jsou královské amfory ukradené v Jeruzalémě,
aby královsky obohatily Babylón.

Ex hoc cýpho conscií bíbent suí domíní.
bibent suí socii. bibent et amici.

Bachus firte superans. pectora vírorum.
ín amorem concítat anímos eorum.

Bachus sepe vísítans mulíerum genus.
facit eas subditas tíbí o tu venus.

Bachus venas penetrans calído líquore:
facit eas igneas veneris ardore:

Bachus lenís leníens curas et dolores.
confert íocum. gaudia risus et amores.

Bacchus mentem femíne solet hic leníre:
cogit eam cítíus víro consentíre:

Aqua prorsus coitum nequit ímpetrare:
bachus illam facíle. solet expugnare:

Bachus numen facíens homínem iocundum.
reddit eum paríter doctum et facundum.

Bache deus ínclíte omnes híc astantes.
leti simus munera tua prelibantes.

Omnes tibi canimus maxíma preconía.
te laudantes merito tempora per omnia.

Z této číše nechť pijí páni,
nechť pijí spojenci, nechť pijí přátelé.

Když Bakchus odvážně dobude mysl mužovu,
pohání jeho srdce do zamilovanosti.

Bakchus rovněž navštěvuje ženské plémě
činíc je poddaným tobě, ó Venuše.

Bakchus do žil proniká ohnivým nápojem
rozdmýchávaje tak lásky žár.

Bakchus něžně konejší starost i bolest
přinášejíc zpět slasti veselí, smíchu a lásky.

Bakchus často dovede ženskou umíněnost
proměnit ve svolnost.

Voda dva lidi nikdy nesblíží,
leč Bakchus snadno spojí je jako podmanitel.

Božská síla bakchova dělá muže rozvernými,
činí je učenými i výmluvnými.

Bakchu, bože proslulý, všichni zde přítomni
jsou šťastni, že mohou užívat tvých darů.

Všichni tobě zpíváme nejvyšší modlitbu,
chválíme tě, jak si zasloužíš, teď a provždycky.

Ego sum abbas (str. 97v)

EGO. Sum abbas Cucaníensis.
et consilíum meum est cum bíbulis.
et in secta decíí voluntas mea est.
et quí mane me quesierit in taberna.
post vesperam nudus egredietur.
et sic denudatus veste clamabit
wafna wafna
quid fecisti sors turpissíma.
nostre víte gaudia
abstulisti omnia.

Jsem opat z Cockaigne[1]
a můj synod je složen z pijanů,
chtěl bych být v řádu Deciově[2]
a kdokoli by mne nalézl v hospodě
po nešporách odejde nahý
a připraven o šaty bude volat:
Běda, běda!
Cos to učinil, nejhanebnější osude!
Radosti mého života
jsi mi všechny vzal!

[1] Mystická země, kde neexistovalo feudální zřízení, zato bohatství a všemožná potěšení pro všechny.
[2] Decius – smyšlený bůh hráčů v kostky

· Codex Franus ·

Neboli *Franusův kancionál* je rukopis vyhotovený na objednávku měšťana Jana Franuse, který jej roku 1505 věnoval kostelu svatého Ducha v Hradci Králové. Tvoří jej 367 pergamenových listů o velikosti 66 × 43 centimetrů. Autorem malířské výzdoby byl patrně Janíček Zmilelý z Písku. Zpěvník sloužil místnímu literátskému bratrstvu českých utrakvistů a představuje modernější typ zpěvníku obsahující kromě latinských chorálů také písně a vícehlasé skladby známé i z dalších dobových zpěvníků, byť často v jiném složení jednotlivých slok. Například píseň *In hoc anni circulo* má v různých zpěvnících (Jistebnický kancionál, latinský graduál z Kutné hory aj.) až 11 slok, zatímco ve Franusově kancionálu pouze šest, skupiny dnešních jarmarečních středověkých písní pak obvykle zpívají sloky tři nebo čtyři.

Zdroj: II A 6, Muzeum východních Čech v Hradci Králové

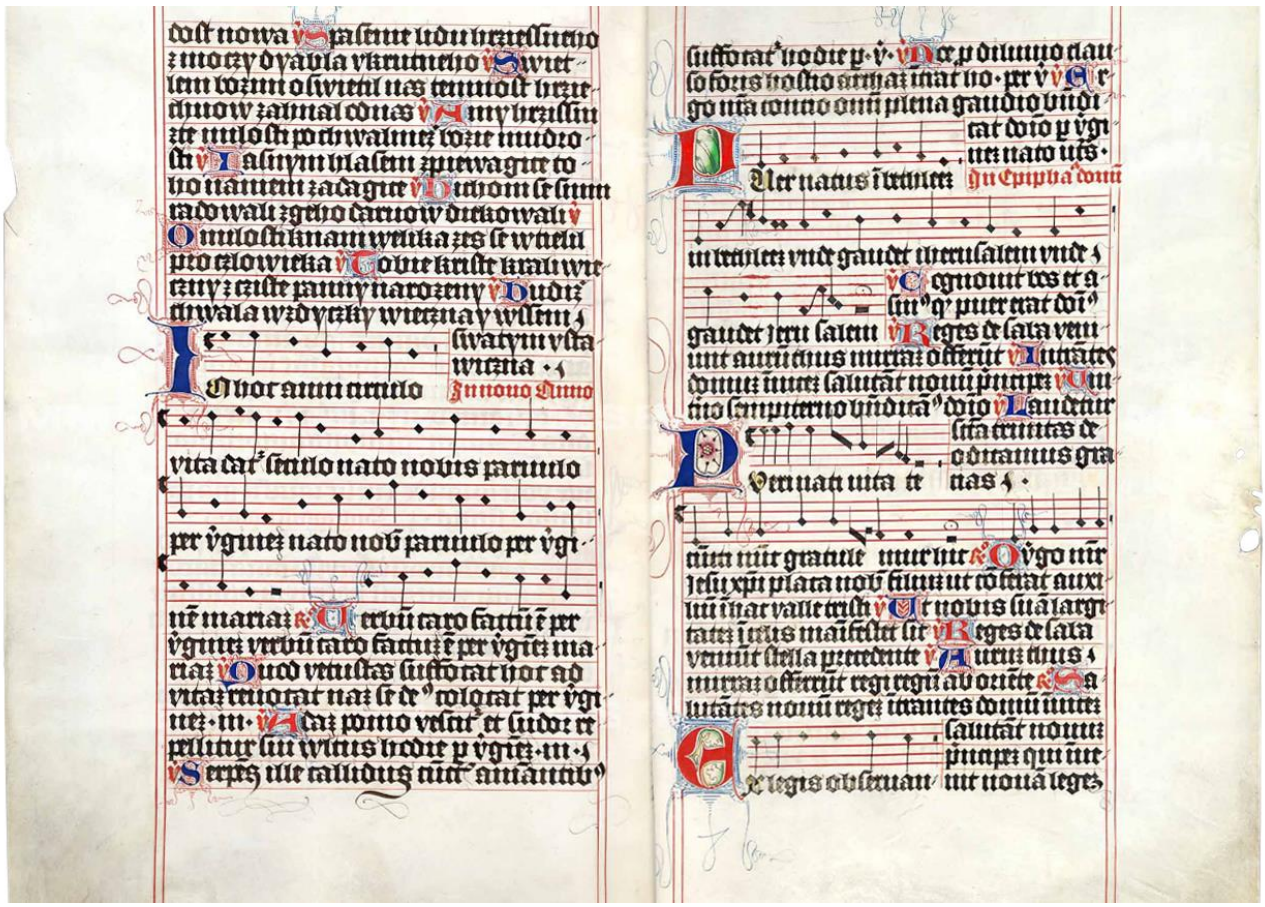

str.1v

ANno ab incarnacione christi vltra mille et quingentos quinto· sexta Idus Novembris die quinta vero a seuo gelidi Saturni furioso Mauorte in leone congressu Industrius vir dominus Ioannes· cognomine Franus arte Pannifex· ciuis in vrbe Grecregine degens sua et opera et inpensa· hoc memoratissimum propeque horrendum voluminis opus· in templum Spiritus sancti quinquaginta quinque Pragensium grossorum sexagenis comparauit eam potissimum nactus racionem· vt scilicet ex eo immortalem Deum· omnibusque eius sanctis tum abunde tum indefesse hones et laus consequatur Ipse vero sue saluti anime per id egregium et preclarum facinus· quam optime consulere queat·

Dne 6. listopadu roku 1505 po Kristově vtělení, pátého dne poté, co se setkává krutý mrazivý Saturn ve znamení lva s hněvivým Marsem, pilný muž, pan Jan, příjmením Franus, řemeslem soukeník, občan města Hradec Králové, objednal do kostela svatého Ducha ve své horlivosti vlastním nákladem za padesát pět kop pražských grošů tuto knihu, která je ovskutku pamětihodným a velkolepým dílem. Nejsilnějším důvodem mu bylo, aby se jejím prostřednictvím hojně jakož i neúnavně uctívali a chválili nesmrtelný Bůh a všichni jeho svatí. On pak nemohl více přispět k spáse své duše než skrze toto výborné a slavné dílo.

Prima declinatio (str. 257r-257v)

PRima declinatio casuum regulatio misit genitiuum	První deklinace (skloňování ženských podst. jmen): pravidlo mluvnických pádů pohazuje genitivem[1] (2.pádem).
Re° Hos bonitatis gerula atraxit omagio quos nepa nugigerula reclusit obstagio	Ref.: Tato nositelka dobroty (= latina) zasluhuje poctu za překážku, kterou jalovému potomstvu klade do cesty.
ẏ In ae analesim quos cepit per ethesim stygis infectiuum	V „ae“ je vykoupení[2], jež pochází z nebes, aby nenastalo podsvětí.
ẏ Scribere clericulis cunctisque cristicolis nobis instat cura	Psát jako klerikové a všichni křesťanští učenci vytrvale dbáme.
ẏ Magister per quam regulam deus serui formulam sumpsit contra iura	Učiteli, podle jakého pravidla je: Bůh přijal podobu služebníka proti zákonům (přírody)?
Re° Deus misit filium mundi in exilium ut hunc virgo pariat stupente natura	Ref.: Bůh posílá syna do vyhnanství světa, aby ho zde panna porodila. Příroda je ohromena.
ẏ Musa dic veridice quo sit causa mistice hinc nouitatis	Báseň říká pravdivě, že příčina chaosu pochází z tohoto zázraku.
ẏ Scamnum luna pedibus gignit virgo regibus solem claritatis	Smysl této sloky nedokážu rozluštit…
Re° Non soluo philosophice neque logicaliter sed scripture mistice credamus simpliciter	Ref.: Není to ani podle filozofie, ani podle logiky: Prostě věřme v tajemství toho, co je tu psáno.
ẏ In masculino genere fortis vvlt discernere legio curialis	V mužském rodě se chce rozlišovat rázná kurijní legie.
ẏ Heu est interieccio murmurum connexio et clamor furialis	„Joj“ je citoslovce spojené s hlukem a vzteklým křikem.
ẏ Eruam solacio celorum palacio hoc nobis sit datur	Královna potěšení, podpěra nebes (= opět míněna latina), je nám sem dána.
Re° Ob hoc iube domine fieri silencium quod in tuo nomine letetur cor querencum.	Ref.: Proto přikaž, Pane, aby nastalo ticho, aby tvým jménem zaplesala srdce naříkajících.

[1] Patrně narážka na skutečnost, že v první deklinaci jsou 2. a 3. pád j.č. a 1. pád mn.č. shodné – viz dále verš: „Není to ani podle filozofie, ani podle logiky: Prostě věřme v tajemství toho, co je tu psáno.“
[2] Poznávacím znamením 1. deklinace je genitiv singuláru zakončený na „ae“.

Collaudemus christum regem (str. 270r-270v)

COllaudemus
collaudemus christum regem
qui natus in betlehem

ẏ Mariam quam genitricem
orphanos adnitricem

ẏ Quem laudat sol at que luna
vniversa creatura

ẏ Apostoli quam martires
vniversi policiues

ẏ Ad quem reges ambulabant
aurum thus mirram portabant

ẏ Sidus nouum et amenum
fulgens in arte polorum

ẏ Cognouit bos et arinus
quod puer erat dius

ẏ Hinc cetus* cum iubilo
cunctorum psaltat cum gaudio

ẏ Clericuli y donei
psaltite vote corali

ẏ Qui sit laus et gloria
per seculorum secula·

Chvalme,
chvalme Krista krále,
jennž narodil se v Betlémě.

Marie, která je matkou
a oporou pro sirotky,

Je oslavována Sluncem i Měsícem,
veškeré stvoření.

Apoštolové, jakož i mučedníci,
všichni státníci,

Králové k němu přišli,
přinesli mu zlato, kadidlo, myrhu.

Hvězda (souhvězdí) nová a strnulá
zářící po nebeském způsobu.

Vůl a beran byli svědky,
že chlapec byl božský.

Od té doby obluda* s oslavným
záměrem radostně zpívá žalmy.

Klerikové a hodnostáři
zpívejte zbožné chorály.

Buď mu chvála a sláva
až do konce lidského věku.

* „Cetus“ je velryba či mořská obluda, pročež smysl této sloky není zcela jasný.

In hoc anni circulo (str. 270v-271r)

In nouo Anno

IN hoc anni circulo
vita datur seculo
nato nobis paruulo per virginem
nato nobis paruulo per virginem mariam

Re° Verbum caro factum est per virginem
verbum caro factum est per virginem mariam

ẏ Quod vetustas suffocat
hoc ad vitam reuocat
nam se deus colocat per virginem mariam

ẏ Adam pomo vescitur
et sudor repellitur
sui vvltus hodie per virginem mariam

ẏ Serpens ille callidus
cunctis animantibus
suffocatur hodie per virginem mariam

V nového roce

V tomto oběhu (uzavření) roku
byl dán lidstvu život,
Panna nám porodila děťátko,
Panna Maria nám porodila děťátko.

Ref.: Slovo se stalo tělem skrze Pannu,
slovo se stalo tělem skrze Pannu Marii.

Co bylo kdysi dávno zabito,
dnes je znovu povoláno k životu,
neboť Bůh se objevil skrze Pannu Marii.

Adamovo snězení ovoce
a námaha je zahnána
v tento den jeho tváří skrze Pannu Marii.

Had vychytralý
nad všechny živé tvory
je tento den zabit skrze Pannu Marii.

ẏ Noe pro diluvio clauso fortis hostio archam intrat hodie per virginem mariam	Noe před povodní pevně zavřel mír, jenž tento den z archy vystupuje skrze Pannu Marii.
ẏ Ergo nostra concio omni plena gaudio binidicat domino per virginem nato·	Proto naše shromáždění cele naplněno radostí vzdává dík Pánu zrozenému skrze Pannu Marii.

Felix Sion filia (294r-294v)

FElix syon filia de stirpe Judea· Anna mater Marie prodiit ad gaudia celestis militie	Šťastná dcera Sionu původem z Judeje, Anna, matka Marie, zjevuje se k radosti nebeské armády.
ẏ Ioachim copulata matrona beata profert mundo filiam annae nec post aliam christi matrem mariam	Jáchym se svou dobrou manželkou Annou plodí dceru světa a žádnou jinou: Marii, matku Krista.
ẏ Iuncta viris aliis deice sobolis excitit mater pia nobis ferens gaudia de tanta prosapia	Svou spřízněností s ostatními muži nízkého rodu probouzí v nás milující matka radost z takového rodokmenu.
ẏ Cleopham cum Salome summis pro coniuge binas gignis Marias sorores eximias creatorique caras	Kleofu se Salome*, s Marií obě příbuzné, získala jako nevlastní, sestry výjimečné a tvůrcem opečovávané.
ẏ Primaeua sed posteras processit hec duas ut rosa inter spinas fructu nobilissimo mundoque inaudito	První jako následující: tato dvojice se objevuje jako růže mezi trny, nejušlechtilejší ovoce a světem neslýchané.

…

* Marie Kleofa a Marie Salome - nevlastní sestry Panny Marie, které sv. Anna zplodila s Kleofášem, bratrem svého zesnulého manžela sv. Jáchyma.